

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΚΔ' • ΔΡ. ΦΥΛΛΟΥ 180 • ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2002 • ΑΒ ΕΛΟΥΑ 5762

Ο «άλλος λόγος» της αυτοσυνειδησίας

ΤΑ ΘΛΙΒΕΡΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ που δραματίστηκαν τους τελευταίους μήνες στο χώρο της Μέσης Ανατολής, εκτός από τις καθαρά πολιτικο-στρατιωτικές συνέπειες, δημιούργησαν μια σειρά ποικίλων επιπτώσεων, όπως -επίσης- κι αμφισβητήσεις.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ αυτά, όμως, έδωσαν παράλληλα την ευκαιρία (ή το πρόσχημα) να έλθουν ξανά στην επιφάνεια συναισθήματα και θέσεις (για να μην πούμε δόγματα), που μερικοί έκρυβαν επιμελημένα στα κατάρβατα της ψυχής τους. Ο αποτρόπαιος αντισημιτισμός κάποιων, έστω ελαχίστων, εκδηλώθηκε τώρα κάτω από το πρόσχημα της καταδίκης των στρατιωτικών αμυντικών επιχειρήσεων του Κράτους του Ισραήλ.

ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ να σταθούμε στις όποιες κρίσεις έχουν διατυπωθεί για τις πολιτικο-στρατιωτικές ενέργειες των Ισραηλινών που έγιναν για την προάσπιση της πατρίδας τους και για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας. Ο καθένας είναι ελεύθερος να έχει τις κριτικές απόψεις του. Η ορθότητα ή μη των παρόμοιων απόψεων κρίνεται πάντα στο μήκος του χρόνου και τότε άλλοι δικαιώνονται, άλλοι όχι, άλλοι τροποποιούν το σκεπτικό τους κ.λπ. (Αλλωστε και το πλανάσθαι ανήκει στη διαδικασία των ανθρωπίνων κρίσεων).

ΕΜΕΙΣ στεκόμαστε στα όσα αντισημιτικά εξεφράστηκαν, στην ανεπίτρεπτη κατασυκοφάντηση του μοναδικού στην ιστορία της Ανθρωπότητας Ολοκαυτώματος των 6 εκατομμυρίων Εβραίων, στην προσπάθεια να εξισωθεί αυτό με «γενοκτονίες» ή άλλες -χωρίς τη συναίσθηση της βαρύτητάς τους- εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν ζυγοσταθμικά προς το Ολοκαύτωμα.

ΓΙΑ ΤΗ ΜΟΝΑΔΙΚΟΤΗΤΑ του Ολοκαυτώματος απάντησε, κατά τρόπο τελεσίδικο, η τ. Πρύτανης

της Σορβόνης, η κοινά αποδεκτή στο ευρωπαϊκό πνευματικό στερέωμα, κυρία Ελένη Αρβελέρ: «Η Shoah των Εβραίων είναι μοναδική για ένα μονάχα λόγο: γιατί για πρώτη φορά στην ιστορία ο άνθρωπος αρνήθηκε στο συνάνθρωπό του, όχι την ιδιότητα να είναι Εβραίος αλλά την ιδιότητα να είναι άνθρωπος». Στην κατηγορηματική αυτή διατύπωση δεν μπορεί τίποτα άλλο να προστεθεί.

ΣΤΟΝ ΚΑΤΑΓΙΣΜΟ της πληροφόρησης και της προσπάθειας της ενημέρωσης που έγινε από τα ελληνικά ΜΜΕ για τα γεγονότα της Μ. Ανατολής υπήρξαν και πάμπολλα κρούσματα -ηθελημένης ή συμπτωματικής- παραπληροφόρησης, διαστρέβλωσης γεγονότων, απόκρυψης της πραγματικότητας. Οσο μάλιστα περνά ο καιρός τα κρούσματα αυτά αποδεικνύονται από μόνα τους ότι απείχαν από την αλήθεια κι ότι εξυτηρέτησαν άλλους στόχους.

ΣΤΟ ΚΛΙΜΑ, το λιγότερο, της υστερίας και του αντισημιτισμού που, καθοδηγούμενο από διάφορες πολιτικές και άλλες προπαγάνδες, επεκράτησε στην Ελλάδα, υπήρξαν ατομικές συνειδήσεις που αντιτάχθηκαν: Άτομα που χρησιμοποίησαν τη λογική, την αντικειμενικότητα των ιστορικών γεγονότων, τη μνήμη και την κρίση τους. Φωνές που τόλμησαν (χρειαζόταν πραγματικά τόλμη όταν επικρατούσε ο άσοφος προπαγανδιστικός μονόλογος), να διατυπώσουν τη διαφορετική άποψη, να επισημάνουν τον κίνδυνο για το πού οδηγεί ο άκρατος αντισημιτισμός.

ΟΛΟΥΣ αυτούς δεν τους ευχαριστούμε γι' αυτή τους τη στάση, γιατί, όταν κάποιος δρα σύμφωνα με τη συνείδησή του δεν έχει ανάγκη ευχαριστιών. Έχει από μόνος του την ύψιστη αναγνώριση της αυτοσυνειδησίας!

*Κεντρικό Ισραηλιτικό
Συμβούλιο Ελλάδος*

ΕΙΚΟΝΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Χάρτης της Κέρκυρας από τον Coronelli, 1690.

Ο ναός της Γεννήσεως στη Βηθλεέμ στη γκραβούρα της περιόδου 1830 - 40.

Τα χαρακτηριστικά του «αντισιωνισμού»

Του ΠΙΕΡ - ΑΝΤΡΕ ΤΑΓΓΥΕΦ

Στην απλοποιημένη θεώρηση της «σύγκρουσης των πολιτισμών», η ισλαμο-τρομοκρατία προσθέτει το νεορατσιστικό πρόγραμμα μιας εξόντωσης των δυο πρωταρχικών παραγόντων οι οποίοι υποτίθεται ότι της αντιστέκονται στην επιχείρησή της για τον εξισλαμισμό του ανθρώπινου είδους: «των Εβραίων» και «των Αμερικανών». Ο δημαγωγικός αυτός λόγος έρχεται να γοητεύσει εκείνα τα πνεύματα που έχουν διαπλαστεί από την κομμουνιστική προπαγάνδα, τα οποία σχηματίζουν έναν πληθυσμό ευαισθητοποιημένο και ο οποίος υπερβαίνει θεαματικά τον κύκλο των εναπομεινόντων κομμουνιστών αγωνιστών. Η ιστορικός (σημ.: του κομμουνιστικού κινήματος) Ανί Κριγκέλ έλεγε ότι «ο αντισιωνισμός είναι για τον κομμουνισμό ό,τι ήταν ο αντισημιτισμός για τον ναζισμό». Η διατύπωση αυτή πρέπει, σήμερα, να αλλάξει και να διορθωθεί: ο εγγληματοποιητικός αντισιωνισμός και ο δαιμονοποιητικός αντιαμερικανισμός είναι για τον νεοκομμουνισμό και τον νεοαριστερισμό, ό,τι ήταν ο λυτρωτικός αντισημιτισμός για το ναζισμό. Ο ισλαμιστικός λόγος παίζει το ρόλο του μεταφραστή, το ρόλο του φανερώματος αυτού του «αντισιωνισμού» ε-

κείνων των κύκλων που ακόμα φαντάζονται τους εαυτούς τους ως «προοδευτικούς»: το περιεχόμενο του εν λόγω «αντισιωνισμού» είναι μία ιουδαιοφοβία της εξόντωσης. Το γενοκτονικό αυτό πρόγραμμα εμπερικλείει και αποσπάσματα από τη θεματική κατά της παγκοσμιοποίησης, η οποία έγινε η νέα μοδάτη βουλγάτα: σε μία ανακοίνωση της Τζαμάα Ισλαμίκ των Μουτζαχεντίν, στη δεκαετία του 1990, η οργάνωση διακηρύσσει ότι καταπολεμά «τον εβραϊσμό», το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα. Λείπει μόνον ο ΠΟΕ... Παρά τη διαφάνεια ενός τέτοιου απωθητικού μηνύματος, παρατηρούμε μία παρέκκλιση, των κέντρων της ριζοσπαστικής αντιπαγκοσμιοποίησης προς έναν απόλυτο αντιδυτικισμό, θεμελιωμένο στη δαιμονοποίηση των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρώπης, ένοχες για το παρελθόν τους (εξού και η προस्ताγή για μεταμέλεια και το αίτημα για οικονομικές επανορθώσεις για τη δουλεία και την αποικιοκρατία, ακόμα και τη «γενοκτονία» των Αφρικανών). Και όλα αυτά δεμένα με μια δαιμονοποιητική θεώρηση του Ισραήλ, η οποία τείνει να ταυτίζεται με τη θεώρηση της ισλαμικής προπαγάνδας. Η Δύση τείνει να καταγγέλλεται ως εγγενώς ένοχη και, συνεπώς, οφείλουσα να

Ο λόρδος Μπάλφουρ, ομιλητής στα εγκαίνια του Εβραϊκού Πανεπιστημίου το 1925. Από αριστερά παρακολουθούν ο καθηγητής Τζ. Μάγκνες, οι Χ.Ν. Μπιάλικ, Α. Γκίνσπεργκ, οι αρχιραβίνοι Μείρ και Κουκ, ο σερ Χ. Σάμιουελ και ο δρ. Χάιμ Βαΐζμαν.

επιδίδεται εμπράκτως σε διαρκή μεταμέλεια. Η Δύση ενσαρκώνει το κακό: γνωστική θεώρηση. Ένα νέο κύμα αντιδυτικισμού συνοδεύει τη ριζοσπαστική κριτική της «νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης», σε σημείο που να ταυτίζεται με τη βουλγάτα που μεταφέρουν οι «νέες ριζοσπαστικότητες».

Η επιρροή του γνωστικού αντιδυτικισμού σφραγίζεται ιδιαίτερα, στο πλαίσιο που άνοιξε μετά την 11η Σεπτεμβρίου, με τη διπλή καταδίκη της ισλαμικής τρομοκρατίας και της δυτικής ανταπάντησης σε αυτή, με βάση το σκεπτικό ότι η αντιαμερικανική τρομοκρατία είναι το παράγωγο του αμερικανικού ιμπεριαλισμού, ο οποίος ανάγεται σε πρωτο-τρομοκρατία: στο εξής, η τρομοκρατία ως κακό εμφανίζεται ως παρεπόμενο κακό, εξηγήσιμο, αναγώγιμο στις αιτίες του, στην Αμερική και ευρύτερα στη Δύση που ενσαρκώνει το πρωτοτυπικό, αυθεντικό κακό. Από τη στιγμή που η επαναστατική στρατηγική εγκαταλείπεται (σημ: από ορισμένες αριστερές ομάδες) περισσότερο ή λιγότερο φανερά, η αντιπαγκοσμιοποιητική αμφισβήτηση προσηλώνεται σε ηρωϊκές «αντιστασιακές» φιγούρες, κατασκευασμένες πάνω στο μεσιανικό μοντέλο του Προλετάριου (του πλέον απογυμνωμένου από το οτιδήποτε και, επομένως, του πιο ελπιδοφόρου): τον Άνεργο, τον Χωρίς-Χαρτιά, τον Χωρίς-Στέγη, τον Κρατούμενο, τον Παλαιστίνιο. Η διαβολική πρωτο-αιτιότητα ενσαρκώνεται από τη Δύση (...).

Τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά της νέας πλανητικής ιουδαιοφοβίας είναι τα ακόλουθα:

1. Μαζική και μανική εργαλειοποίηση του αντιρατσισμού για αντιεβραϊκούς σκοπούς, πράγμα που φάνηκε με τερατώδη τρόπο στο Ντουρμπάν της Ν. Αφρικής (31 Αυγούστου - 8 Σεπτεμβρίου 2001) Παγκόσμια Διάσκεψη για το ρατσισμό που διοργανώθηκε από τα Ηνωμένα Έθνη. Στη διάρκεια της διάσκεψης αυτής, επανενεργοποιήθηκε, με αυξημένη ένταση, η εξομοίωση του «σιωνισμού» με «μία μορφή ρατσισμού και φυλετικών διακρίσεων». Βαθύτερα, η κατηγορία για «ρατσισμό» (συνεπώς για «απαρτχάιντ», «γενοκτονία», κ.λπ.) που απευθύνεται κατά των Εβραίων-σιωνιστών-Ισραήλ επαναδραστηριοποιεί την παλιά αρνητική ερμηνεία της περιοριστικότητας του Ισραήλ, του «περιοσίου λαού» που καταγγέλλεται ως ο λαός που σφετερίζεται όλα τα δικαιώματα, που κυριαρχεί, κατακτά, καταπιέζει, καταστρέφει.

2. Κοινοτοποίηση των αναπαραστάσεων και των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούνται από τον αρνητισμό-την άρνηση, δηλαδή, της εβραϊκής γενοκτονίας από τη ναζιστική Γερμανία-καταγγελία της «βιομηχανίας του Ολοκαυτώματος», αμφιβολίες για τον αριθμό των θυμάτων, ιστορική σχετικοποίηση που καταλήγει να βάζει στο ίδιο πλάνο τις δυτικές δημοκρατίες και τα ολοκληρωτικά καθεστώτα. Μία τέτοια ε-

πιχείρηση εικονίζεται στο λιβελογράφημα του Νόρμαν Φινκελστάϊν, «Η Βιομηχανία του Ολοκαυτώματος» (βλ. ελληνική έκδοση, εκδ. του Εικοστού Πρώτου, 2001). Δεν συνιστά έκπληξη το γεγονός ότι αυτό το κακό δοκίμιο μεταφράστηκε και δημοσιεύθηκε στα γαλλικά από τροτσκιστικά κέντρα τα οποία αντικατέστησαν το πρόταγμα τους για την παγκόσμια και διαρκή επανάσταση από αυτό το μίγμα ισραηλοφοβίας και παλαιστινιοφιλίας που οδηγεί έναν αριθμό ατόμων, ανάμεσά τους και εβραϊκής καταγωγής, να στρατεύονται σε μία ιουδαιοφοβή λογική. Το φαινόμενο δεν είναι καθόλου καινούργιο ιστορικά: το μίσος του εαυτού, η ντροπή για τον εαυτό, η ταύτιση με το κυρίαρχο τμήμα και η υποταγή στις ηγεμονικέςπίστεις δεν έπαψαν να αλληλοδιαπλέκονται κατά διαφορετικούς τρόπους από τα μέσα του ευρωπαϊκού 19ου αιώνα, για να διολισθήσουν ορισμένα άτομα εβραϊκής καταγωγής στην ιουδαιοφοβία. Άτομα τα οποία υποτίθεται ότι είναι ιδιαιτέρως εξουσιοδοτημένα και αξιόπιστα ως προς το «εβραϊκό (ή το ‘σιωνιστικό’) ζήτημα», και εξυμνούμενα ως τέτοια για το «κουράγιο» τους, τη «διαύγεια» τους, τη ροπή τους στην «αναζήτηση της αλήθειας», τη λυτρωτική και «απομυστικοποιητική» τους λειτουργία...

3. Νομιμοποιήσεις δανεισμένες όχι μόνον από τον παλιό αντιιμπεριαλισμό τριτοκοσμικού τύπου, την ευσεβιστική αντιαποικιοκρατία και τον δαιμονολογικό αντιαμερικανισμό, αλλά και από τις ριζοσπαστικές κριτικές κατά της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης (των οποίων ορισμένοι ριζοσπάστες τηλεοπτικοί ηγέτες είναι δεδηλωμένοι εχθροί του Ισραήλ).

4. Μαζική και μη κριτική δεξίωση του μύθου του «καλού Παλαιστίνιου», ουσιαστικοποιημένου ως του κατεξοχήν αθώου θύματος, κληρονόμου κάθε θυματικής φιγούρας της ιστορίας του κόσμου, εκκινώντας από αυτήν του Χριστού, στην οποία πρέπει να προστεθεί μία μεταβίβαση ιστορικής ταυτότητας πάνω στο θέμα: «Οι πραγματικά διωκόμενοι Εβραίοι του σήμερα είναι οι Παλαιστίνιοι» (θυματική υποκατάσταση και αντιστροφή πόλων που προϋποθέτει ότι οι Παλαιστίνιοι είναι θύματα μιας «γενοκτονίας» που γίνεται από «τους Εβραίους»).

5. Επανεπένδυση στον ριζοσπαστικά ισραηλόφοβο και παλαιστινιόφιλο λόγο του φαντασιακού και των παθών των κινητοποιούμενων από τους νέους μιζεραμπιλιστές δημαγωγούς, οι οποίοι από τη δεκαετία του 80, στα ίχνη του αβά Πιέρ, μεταφράζουν, πολιτικά και ηθικά εκφυλισμένο, τον χριστιανικό στόχο της συμπόνιας σε μία καταγγελία των

Εβραίοι μετανάστες σε πλοίο έξω από τη Χάιφα το καλοκαίρι του 1946. Το πανό προειδοποιεί να μη βληθεί το άοπλο πλοίο.

«πλουσίων» (ατόμων και χωρών), δικαιώνοντας εκκλήσεις για Ιντιφάντα ενάντια σε όλους τους θεσμούς και τους εκπροσώπους τους.

6. Αλληλοεπικοινωνία με την ισλαμιστική κοσμοθεώρηση (ας πούμε: την πανισλαμική θεώρηση), της οποίας ο στιγματισμός του Ισραήλ ως «μικρού Σατανά» έρχεται να αναμειχθεί με τις δαιμονοποιητικές αλαδυτικά αναπαραστάσεις του «σιωνισμού».

Η καταγγελία της «σιωνιστικής» συνωμοσίας αποτελεί την πρώτη πρόταση μιας αιτιολόγησης της οποίας το συμπέρασμα είναι ότι πρέπει να αντιδράσουμε κατά των συνωμοτών, να τους πολεμήσουμε, πράγμα το οποίο προϋποθέτει το κάλεσμα σε τζιχάντ. Αντίθετα από τον παλαιστινιακό εθνικισμό («δίκαιος αγώνας εθνικής απελευθέρωσης»), ο εβραϊκός εθνικισμός κατηγορείται ότι είναι «αποικιοκρατία», «ιμπεριαλισμός», «ρατσισμός» και «φασισμός»! Η ισραηλινή πολιτική χαρακτηρίζεται «ρατσιστική», «αποικιοκρατική» και «γενοκτονική» πολιτική. Το διακύβευμα είναι, εδώ, να μονοπωληθεί η χρήση των λέξεων «ρατσισμός» και «γενοκτονία», προς όφελος μόνον των μουσουλμάνων, Αράβων και κυρίως Παλαιστίνιων «θυμάτων». Να μονοπωληθεί η νόμιμη χρήση των όρων αυτών με ισχυρό συγκινησιακό φορτίο και, πετυχαίνοντάς το αυτό, να απονομιμοποιηθούν οι χρήσεις που αναφέρονται στη ναζιστική γενοκτονία των Ευρωπαίων Εβραίων. Κλοπή μνήμης, σβήσιμο μιας ιστορίας, αιχμαλωσία των συγκινήσεων.

[Απόσπασμα από το πρόσφατα εκδοθέν βιβλίο του Γάλλου ιστορικού των ιδεών Πιέρ-Αντρέ Ταγγνέφ, «Η νέα Ιουδαιοφοβία» (εκδ. Mille et Une Nuits, Παρίσι, Ιανουάριος 2002)-Αναδημοσίευση από την 'Αυγή', 15.5.2002]

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗΣ ΤΟΥ ΣΙΩΝΙΣΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

(Από το 1870 μέχρι την ίδρυση του Κράτους του Ισραήλ το 1948)

1870-1880: Οι σύλλογοι των *Hovevei Zion* (Εραστές της Σιών), στη Ρωσία και στη Ρουμανία, ενθαρρύνουν την εγκατάσταση αγροτικού πληθυσμού στην οθωμανική Παλαιστίνη.

1870: Ίδρυση της γεωπονικής σχολής Mikve Israel, βόρεια της Γάφα.

1882-1903: Πρώτη *aliya* (μεταναστευτικό κύμα), κυρίως από τη Ρωσία, που αποτελείτο από πολυάριθμα μέλη του *Hovevei Zion*.

1882: Στο μικρό του σύγγραμμα *Αυτό-απελευθέρωση*, ο Λέον Πίνσκερ καλεί στη δημιουργία ενός εθνικού εβραϊκού κέντρου.

Αρχίζουν να καταφθάνουν τα μέλη του κινήματος *Bilou*, που καλούν στην αφύπνιση του εβραϊκού λαού και στην εγκατάστασή του στη Γη του Ισραήλ. Είναι η πρώτη οργανωμένη ομάδα σκαπανέων.

1885: Ο Νατάν Μπιονμπάουμ επινοεί τον όρο «σιωνισμός» σ' ένα περιοδικό που διαδίδει τις απόψεις του κινήματος *Hovevei Zion*.

1890: Ο Ελιέξερ Μπεν-Γιουντά, «πατέρας της σύγχρονης εβραϊκής γλώσσας», ιδρύει την Επιτροπή Εβραϊκής Γλώσσας, ταγμένη στον αγώνα για την ανανέωση των εβραϊκών ως σύγχρονης γλώσσας.

1891: Επίσκεψη του Αχάντ Χαάμ στην Παλαιστίνη, όπου καλεί στην ίδρυση ενός εβραϊκού πολιτιστικού κέντρου.

1896: Ο Τεοντόρ Χερτσλ, μύστης του πολιτικού σιωνισμού, εκδίδει το *Κράτος των Εβραίων*, εκφράζοντας την άποψη ότι το πρόβλημα του αντισημιτισμού δεν μπορεί να λυθεί παρά με τη δημιουργία ενός εβραϊκού κράτους.

1897-1899

1897: Συνέλευση του πρώτου σιωνιστικού συνεδρίου (29 Αυγούστου). Υιοθέτηση του προγράμματος της Βασιλείας, που καλεί στη δημιουργία μιας εθνικής εστίας για τους Εβραίους στη Γη του Ισραήλ. Ο Τεοντόρ Χερτσλ, σχετικά με το συνέδριο, γράφει στο ημερολόγιό του: «Στη Βασιλεία ίδρυσα το ιουδαϊκό κράτος... Σε... πενήντα χρόνια, όλος ο κόσμος θα το έχει αναγνωρίσει».

Ίδρυση της Σιωνιστικής Οργάνωσης. Ο Τεοντόρ Χερτσλ εκλέγεται πρόεδρος.

1898: Δεύτερο σιωνιστικό συνέδριο. Σύσταση του Εβραϊκού Αποικιακού Συλλόγου που αργότερα θα γίνει η Αγγλοπαλαιστινιακή Τράπεζα.

Ο αυτοκράτορας Γουλιέλμος Β' της Γερμανίας επισκέπτεται την Παλαιστίνη όπου συναντά τον Τεοντόρ Χερτσλ, που εκείνη την εποχή βρισκόταν επίσης σε επίσκεψη.

1899: Το τρίτο σιωνιστικό συνέδριο θεσπίζει σύνταγμα.

1900 - 1909

1900: Τέταρτο σιωνιστικό συνέδριο, θέματα που προσεγγίστηκαν: ο διαγμός των Εβραίων της Ρουμανίας και τα προβλήματα των Εβραίων εργατών στην Παλαιστίνη.

1901: Πέμπτο σιωνιστικό συνέδριο. Ίδρυση από τη Σιωνιστική Οργάνωση του Εθνικού Εβραϊκού Ταμείου (*Keren Kayemet le Israel*) επιφορτισμένου με την αγορά γαιών.

1902: Η κλινική Sha'are Tzedek ανοίγει τις πόρτες της στην Ιερουσαλήμ για να προσφέρει δωρεάν ιατρική περίθαλψη στους κατοίκους της πόλης.

Έκτο σιωνιστικό συνέδριο. Συζήτηση σχετικά με τη βρετανική προσφορά μιας περιοχής στην Ουγκάντα για τον ιουδαϊκό λαό. Η πρόταση, που γίνεται δεκτή από την πλειοψηφία των επιτρόπων, θα προκαλέσει σχίσμα στο κίνημα και στη συνέχεια θα εγκαταλειφθεί.

1903: Ίδρυση της Αγγλοπαλαιστινιακής Τράπεζας (σήμερα τράπεζα Leumi), που γίνεται το κύριο οικονομικό ίδρυμα του *yishoun* (εβραϊκή κοινότητα της Παλαιστίνης).

Ίδρυση του Συλλόγου Εβραίων Καθηγητών.

1904-1914: Μετά από συνεχόμενα πογκρόμ και γενικευμένη φτώχεια, οι μετανάστες της δεύτερης *aliya* αρχίζουν να καταφθάνουν, κυρίως από τη Ρωσία και την Πολωνία. Οι μετανάστες αυτοί δημιουργούν πολλές νέες αγροτικές περιοχές.

1904: Θάνατος του Τεοντόρ Χερτσλ, πατέρα του πολιτικού σιωνισμού.

1905: Έβδομο σιωνιστικό συνέδριο: Ο Νταβίντ Βόλφσον εκλέγεται πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης.

1906: Εγκαίνια της Ακαδημίας Καλών Τεχνών Μπεζαλέλ στην Ιερουσαλήμ, για να ενθαρρυνθούν οι νέοι ταλαντούχοι Εβραίοι στη μελέτη των καλών τεχνών.

1907: Όγδοο σιωνιστικό συνέδριο. Αποφασίζεται η ταυτόχρονη προώθηση του πολιτικού σιωνισμού (διεθνείς προσπάθειες για την απόκτηση μιας χώρας για τους Εβραίους της Παλαιστίνης) και του πρα-

κτικού σιωνισμού (εγκατάσταση).

1908: Έκδοση στην Ιερουσαλήμ της *Hatzvi*, πρώτης καθημερινής εφημερίδας στα εβραϊκά.

Εγκαίνια γραφείου της Σιωνιστικής Οργάνωσης στη Γιάφα.

1909: Ίδρυση της οργάνωσης Χασομέρ, επιφορτισμένης με την ασφάλεια των εβραϊκών περιοχών.

Ένατο σιωνιστικό συνέδριο. Για πρώτη φορά συμμετέχουν εκπρόσωποι Εβραίων εργατών της Παλαιστίνης. Ίδρυση του Τελ-Αβίβ, της πρώτης αποκλειστικά εβραϊκής πόλης της σύγχρονης εποχής, κοντά στη Γιάφα.

Οικοδόμηση της Ντεγκάνια από νέους Εβραίους σκαπανείς, του πρώτου κιμπούτς, στις όχθες της λίμνης Τιβεριάδας, που συνδέει τον αγροτικό πληθυσμό με έναν κολεκτιβιστικό τρόπο ζωής.

1910 - 1919

1911: Δέκατο σιωνιστικό συνέδριο. Ο Ότο Βάμπουργκ εκλέγεται πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης.

1913: Ενδέκατο σιωνιστικό συνέδριο, στο οποίο αποφασίζεται η ίδρυση στην Ιερουσαλήμ του Εβραϊκού Πανεπιστημίου.

1914-1918: Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος.

1915-1917: Νίλι: μυστική εβραϊκή οργάνωση, η οποία ασκεί κατασκοπία υπέρ των Βρετανών μέχρι τη σύλληψη των μελών της από τις οθωμανικές αρχές.

1917: Η βρετανική κατάκτηση θέτει τέλος σε 400 χρόνια οθωμανικής κατοχής. Ο στρατηγός Αλενμπυ εισδύει στην Ιερουσαλήμ.

Δήλωση Μπάλφουρ που επιβεβαιώνει τη βρετανική υποστήριξη στη δημιουργία μιας εθνικής εβραϊκής πατρίδας στην Παλαιστίνη (2 Νοεμβρίου).

1918: Δημιουργία της Εβραϊκής Λεγεώνας, μιας στρατιωτικής μονάδας Εβραίων εθελοντών μέσα στο βρετανικό στρατό, η οποία μάχεται για την απελευθέρωση της Έρετς-Ισραήλ από την τουρκική κατοχή, κυρίως χάρη στις προσπάθειες του Βλαντίμιρ Γιαμποτίνσκυ.

Πρώτη συνάντηση μεταξύ Χαΐμ Βάιτμαν (μελλοντικού προέδρου του Ισραήλ και επικεφαλής της Σιωνιστικής Επιτροπής, απεσταλμένης από τη Μεγάλη Βρετανία στην Παλαιστίνη) και του εμίρη Φαΐσάλ, αρχηγού του εθνικιστικού αραβικού κινήματος.

1919: Ο Χαΐμ Βάιτμαν και ο εμίρης Φαΐσάλ υπογράφουν σύμφωνο στενής συνεργασίας των εθνικιστικών κινήματων τους.

1920 - 1929

1919-1923: Τρίτη *aliya*, αποτελούμενη κυρίως από νεαρούς Ρώσους με ισχυρή σιωνιστική και σοσιαλιστική ιδεολογία.

1920: Οι υπερασπιστές του Τελ-Χάι, με αρχηγό τον Γιο-

σέφ Τρούμπελντορ ανθίστανται στους Άραβες πολιορκητές και γίνονται σύμβολο της εβραϊκής αντίστασης.

Το Ανώτατο Συμβούλιο της Διάσκεψης ειρήνης στο Σαν Ρέμο αποφασίζει να ανατεθεί στη Μεγάλη Βρετανία η αρμοστέια της Παλαιστίνης.

Η εβραϊκή κοινότητα εκλέγει την *Assefat Hanivharim* (Εκλεγμένη Συνέλευση) ως ανώτατη αρχή διαχείρισης των εσωτερικών υποθέσεων. Η *Assefat Hanivharim* διορίζει το *Va'ad Leoumi* (Εθνικό Συμβούλιο) που, με τη σειρά του, εκλέγει μια εκτελεστική επιτροπή για τα πολιτικά θέματα, την παιδεία, την υγεία, την κοινωνική περίθαλψη, κ.λπ. Δημιουργία της Χαγκανά, εβραϊκής μυστικής οργάνωσης για την άμυνα.

Διορισμός του σερ Χέρμπερτ Σάμουελ ως πρώτου ανώτατου Βρετανού επιτρόπου.

Ο Χαΐμ Βάιτμαν εκλέγεται πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης.

Δημιουργία του Κέρεν Χαγιεσόντ, οικονομικής υπηρεσίας της Παγκόσμιας Σιωνιστικής Οργάνωσης, επιφορτισμένης με τη συλλογή χρηματικών δωρεών απ' όλο τον κόσμο.

Τα εβραϊκά γίνονται η επίσημη γλώσσα του κράτους.

Δημιουργία της Χισταντρούτ «η οποία συνενώνει όλους τους εργάτες της χώρας που ζουν από τον καρπό της εργασίας τους». Πρόκειται για συνδικάτο το οποίο αναπτύσσει κάθε είδους οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες.

1921: Αντιεβραϊκές αραβικές εξεγέρσεις. Οι εκρήξεις βίας σε Γιάφα, Ρεχοβότ, Πετάχ Τικβά, Χαντέρα και αλλού, έχουν σαν αποτέλεσμα 47 νεκρούς και πολλούς τραυματίες.

Ίδρυση από την αρμοστέια του θεσμού του αρχιραβινάτου. Ο ραβίνος Αβραάμ Ισαάκ Χακοέν Κουκ ορίζεται ο πρώτος Ασκενάζ αρχιραβίνος της Παλαιστίνης. Ο ραβίνος Γιάακοβ Μείρ πρώτος Σεφαράντ αρχιραβίνος με τον τίτλο *Rishon leZion*.

Δημιουργία του πρώτου μοχάβ, Ναχανάλ, περισσότερο συνεταιριστικού παρά κοινοτικού τύπου, με μεγαλύτερη ανεξαρτησία του οικογενειακού κυτάρου.

Δωδέκατο σιωνιστικό συνέδριο. Εκλογή για πρώτη φορά εκπροσώπου των εργατών της Παλαιστίνης στην εκτελεστική εξουσία.

1922: Το Συμβούλιο των Εθνών επικυρώνει τη βρετανική αρμοστέια στην Παλαιστίνη, αναφέροντας τη Δήλωση Μπάλφουρ στην εισαγωγή της εντολής αρμοστέιας.

Το Συμβούλιο της Κοινωνίας των Εθνών και η Μεγάλη Βρετανία αποφασίζουν πως οι αποφάσεις που θα ληφθούν για την εθνική εβραϊκή εστία δεν θα αφορούν την περιοχή ανατολικά του Ιορδάνη - ήτοι τα τρία τέταρτα των εδαφών της αρμοστέιας που αργότερα θα αποτελέσει το χασιμι-

τικό βασίλειο της Ιορδανίας.

Ιδρύεται η Εταιρεία Ηλεκτρισμού της Παλαιστίνης, με πρωτοβουλία του Πινχάς Ρούτενμπεργκ. Δημοσίευση της Λευκής Βίβλου του Τσόρτσιλ, η οποία περιορίζει την εμμηνεία της Δήλωσης Μπάλφουρ και τη μετανάστευση.

Έκδοση νομοθετικού διατάγματος για την Παλαιστίνη (στην ουσία ενός Συντάγματος).

1923: Δέκατο τρίτο σιωνιστικό συνέδριο. Μακρόχρονη διαμάχη πάνω στη Σιωνιστική Οργάνωση, η οποία την ίδια χρονιά αρχίζει να παίζει το ρόλο «Ιουδαϊκής Οργάνωσης».

1924: Δημιουργία της *yeshiva Mercaz haRav* από τον αρχιεραβίνο Κουκ.

Δημιουργία στη Χάιφα του *Technion*, Ινστιτούτου Τεχνολογίας του Ισραήλ, με μαθήματα στην εβραϊκή γλώσσα.

1924-1932: Τέταρτη *aliya*, αποτελούμενη από άτομα των μεσαίων τάξεων, πολωνικής κυρίως προέλευσης, τα οποία εγκαθίστανται στις πόλεις.

1925: Εγκαίνια στο όρος Σκόπους του Εβραϊκού Πανεπιστημίου της Ιερουσαλήμ.

Η Εβραϊκή Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη, εθνική βιβλιοθήκη του Ισραήλ και του ιουδαϊκού λαού, ανοίγει τις πόρτες της στο όρος Σκόπους, ως παράρτημα του Εβραϊκού Πανεπιστημίου.

Δέκατο τέταρτο σιωνιστικό συνέδριο. Η συζήτηση αφορά την ανάπτυξη της χώρας μετά την τέταρτη *aliya* και την ενθάρρυνση της ιδιωτικής επιχείρησης.

1927: Δέκατο πέμπτο σιωνιστικό συνέδριο. Η οικονομική κρίση στην Παλαιστίνη αποτελεί κεντρικό θέμα των συνομιλιών.

1929: Δέκατο έκτο σιωνιστικό συνέδριο. Ίδρυση του Γραφείου Εβραϊκής Αλληλεγγύης σύμφωνα με την εντολή της αμοσοτείας, για την εκπροσώπηση της ιουδαϊκής κοινότητας της Παλαιστίνης στις βρετανικές αρχές, στις ξένες κυβερνήσεις και διεθνείς οργανώσεις (από το 1923, η εκπροσώπηση αποτελούσε εν μέρει έργο της Σιωνιστικής Οργάνωσης της Παλαιστίνης).

Γενικευμένες αραβικές εξεγέρσεις. Στη Χεβρόνα 70 Εβραίοι σφαγιάζονται. Στην Ιερουσαλήμ, το Τελ-Αβίβ και τη Χάιφα η Χαγκκανά αντικρούει τις αραβικές επιθέσεις.

1930 - 1939

1931: Ίδρυση της *Etsel* (Ιργκούν), μυστικής οργάνωσης σιωνιστών ρεβιζιονιστών. Δέκατο έβδομο σιωνιστικό συνέδριο. Οι διαφωνίες πάνω στη συνεργασία με τη βρετανική κυβέρνηση οδηγούν σε ρήξη μεταξύ των ρεβιζιονιστών και άλλων κομμάτων της Σιωνιστικής Οργάνωσης. Ο Ναούμ Σόκολοβ εκλέγεται πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης.

1932: Η *Habima*, θεατρικός θίασος πρωτότυπων θεατρικών έργων στα εβραϊκά, εγκαθίσταται στο Τελ-Αβίβ.

1933-1939: Πέμπτη *aliya*, κυρίως από τη Γερμανία, με πολυάριθμους πανεπιστημιακούς και ελεύθερους επαγγελματίες οι οποίοι εγκαθίστανται στις πόλεις φέρνοντας μαζί τους σημαντικά κεφάλαια.

1933: Τέσσερις ομάδες οδηγών λεωφορείων συνενώνονται δημιουργώντας τη συντεχνία μεταφορών Έγκεντ.

Άνοδος του Χίτλερ στην εξουσία.

Δέκατο όγδοο σιωνιστικό συνέδριο. Συνέχιση της διαμάχης μεταξύ εργατικών και ρεβιζιονιστών.

1934: Ίδρυση στο Ρεχοβότ του Ινστιτούτου Sieff που στη συνέχεια θα γίνει το Ινστιτούτο Επιστημών Βάιτμαν.

1935: Δέκατο ένατο σιωνιστικό συνέδριο. Ο Χαΐμ Βάιτμαν επανεκλέγεται πρόεδρος της Σιωνιστικής Οργάνωσης.

1936-1939: Τρίχρονη περίοδος ταραχών και βίας, γνωστή με το όνομα Αραβική Εξέγερση (κατά της ιουδαϊκής μετανάστευσης και της εξαγοράς των εδαφών από τους Εβραίους).

Κατασκευή του λιμανιού του Τελ-Αβίβ ως απάντηση στο κλείσιμο του λιμανιού της Γιάφα, κατά την παναραβική απεργία.

1936: Δημιουργούνται καμιά πενήντα οικισμοί στις απομονωμένες περιοχές, που οχυρώνονται μέσα σε μια μέρα, έτοιμες να αμυνθούν μόλις νυχτώσει. Αποκαλούνται «αμυντικοί προμαχώνες».

Ίδρυση της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της Παλαιστίνης, με πρωτοβουλία του πολωνικής καταγωγής βιολονίστα Μπρονισλάβ Χούμπερμαν. Στη συνέχεια θα αποτελέσει τη Φιλαρμονική Ορχήστρα του Ισραήλ.

1937: Η Επιτροπή Πιλ συνιστά τη διχοτόμηση της Παλαιστίνης σε δύο κράτη, ένα εβραϊκό και ένα αραβικό. Μια ζώνη που θα περιλάμβανε την Ιερουσαλήμ και διάδρομο προς τη θάλασσα προβλεπόταν να παραμείνει υπό βρετανική διοίκηση.

Εικοστό σιωνιστικό συνέδριο. Αποφασίζεται διαπραγμάτευση με τη βρετανική κυβέρνηση για πιο ευνοϊκό διαχωρισμό της Παλαιστίνης.

1938: Αρχή της *aliya B*, «παράνομης μετανάστευσης» των Εβραίων της Ευρώπης. Μέχρι το 1948, σχεδόν 100.000 παράνομοι μετανάστες θα εισδύσουν στη χώρα. Ο Τσαρλς Ορντ Γουίνγκεϊτ συμμετέχει στη δημιουργία των «νυχτερινών» εβραϊκών περιπόλων, ενσωματωμένων στο βρετανικό στρατό για την αντιμετώπιση των επιθέσεων.

Ο Σλόμο Μπεν-Γιοσέφ, μέλος της *Etsel*, απαγονίζεται από τους Βρετανούς για τη συμμετοχή του σε αποτυχημένη απόπειρα κατά αραβικού λεωφορείου.

1939: Δημοσίευση της Λευκής Βίβλου του 1939, που α-

παγορεύει τη μετανάστευση και πώληση εδαφών στους Εβραίους.

Ίδρυση από τη Hadassah, Σιωνιστική Οργάνωση Γυναικών της Αμερικής, του νοσοκομείου Χαντασά στο όρους Σκόπους στην Ιερουσαλήμ.

Εικοστό πρώτο σιωνιστικό συνέδριο: βίαιη αντίδραση στη Λευκή Βίβλο και υποστήριξη της παράνομης μετανάστευσης.

Κήρυξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου (1η Σεπτεμβρίου). Τίθεται σε εφαρμογή από τη ναζιστική Γερμανία ένα σχέδιο γενικής εξόντωσης της εβραϊκής κοινότητας της Ευρώπης. Περίπου έξι εκατομμύρια Εβραίοι, εκ των οποίων ενάμισι εκατομμύρια παιδιά, δολοφονούνται από τους ναζί μεταξύ 1939 και 1945 (η Σοά).

1940 - 1949

1940: Η παράνομη αντιστασιακή οργάνωση Λεχί, με αρχηγό τον Αβραάμ «Γιαίρ» Στερν, εγκαταλείπει την Etzel.

1941: Ίδρυση της Παλμάχ, μονάδων κρούσης της Χαγκανά.

Σαμποτάρεται και εμποδίζεται ο απόπλους του πλοίου Πάτρια, με παράνομους μετανάστες που θα μεταφέρονταν στη νήσο του Αγ. Μαυρίκιου. Βυθίζεται στο λιμάνι της Χάιφα μαζί με τους 250 επιβάτες του.

1942: Το πλοίο Στρούμα, επιστρέφοντας στην Ευρώπη μετά την άρνηση των Βρετανών να προσεγγίσει το λιμάνι της Παλαιστίνης, βυθίζεται στη Μαύρη θάλασσα και χάνονται οι 770 επιβάτες του.

1944: Η Εβραϊκή Ταξιαρχία, αποτελούμενη από Εβραίους της Παλαιστίνης, ενσωματώνεται στο βρετανικό στρατό.

Μια ομάδα αλεξιπτωτιστών, σταλμένων από τη Χαγκανά για να οργανώσει την εβραϊκή αντίσταση και να σώσει αιχμάλωτους συμμάχους, πέφτει στην κατεχόμενη από τους ναζί Ευρώπη. Δύο από τα μέλη της, η Χάνα Σένες και ο Πέρες Γκολντστάιν συλλαμβάνονται, βασανίζονται και εκτελούνται.

1945: Τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου στην Ευρώπη (8 Μαΐου).

Ο στρατηγός Άλαν Κάνινγκхам διορίζεται τελευταίος Ανώτατος Επίτροπος.

Δύο μέλη του Λεχί (Ο Ελιάου Χακίμ και ο Ελιάου Μπετ Τσούρι) απαγχονίζονται από τους Βρετανούς στην Αίγυπτο, μετά τη δολοφονία στο Κάιρο του Λόρδου Μόιν, Βρετανού υπουργού για τη Μέση Ανατολή.

1946: Οι εβραϊκές αμυντικές οργανώσεις (Χαγκανά, Έτσελ και Λεχί) συνεργάζονται σε επιχειρήσεις σαμποτάζ των οδικών και σιδηροδρομικών γεφυρών που συνδέουν την Παλαιστίνη με τα γειτονικά κράτη.

«Το Μαύρο Σάββατο» (29 Ιουνίου) - Η κυβέρνηση της αρμοστείας προβαίνει σε πολλές συλλήψεις Εβραίων, μεταξύ των οποίων και των ηγετών του Γραφείου Αλληλεγγύης και εξορίζει πολλούς στην Κύπρο. Ερευνά για μέλη της Παλμάχ και για όπλα, και εντείνει την πολιτική της κατά της παράνομης μετανάστευσης.

Η Έτσελ ανατινάζει τη νότια πτέρυγα του ξενοδοχείου Βασιλιάς Δαβίδ, έδρα της κυβέρνησης της αρμοστείας και του βρετανικού στρατού: 80 νεκροί.

Το αραβικό οικονομικό μποϊκοτάζ επιβάλλεται για πρώτη φορά από τον Αραβικό Συνασπισμό κατά της εβραϊκής κοινότητας της Παλαιστίνης (και στη συνέχεια κατά του κράτους του Ισραήλ). Το εικοστό δεύτερο σιωνιστικό συνέδριο, το πρώτο μεταπολεμικά, συνέρχεται στη Βασιλεία.

1947: Στους 4.500 πρόσφυγες που είχαν αποπλεύσει από την Ευρώπη με το πλοίο Έξοδος δεν επιτρέπεται να αποβιβαστούν στην Παλαιστίνη και στέλνονται πίσω στην Ευρώπη.

Εφτά μέλη της Έτσελ και του Λεχί καταδικάζονται σε απαγχονισμό από τους Βρετανούς για επίθεση σε βρετανικούς στρατιωτικούς στόχους. Δύο απ' αυτούς αυτοκτονούν στο κελί τους.

Σε αντίποινα, η Έτσελ απαγχονίζει δύο Βρετανούς λοχίες.

Με 33 ψήφους έναντι 13 και 10 αποχές, ο ΟΗΕ αποφασίζει τη δημιουργία ενός εβραϊκού και ενός αραβικού κράτους στην Παλαιστίνη. Επανάληψη των αραβικών εξεγέρσεων κατά του Γιτσούβ (29 Νοεμβρίου).

Ο Εντίβ ντε Φιλίπ εγκαινιάζει την Εθνική Όπερα του Ισραήλ που προβάλλεται στο Τελ-Αβίβ και στην υπόλοιπη χώρα.

1948: Ανακήρυξη του κράτους του Ισραήλ από τον Μπεν-Γκουριόν (14 Μαΐου), λίγες ώρες πριν από τη λήξη της βρετανικής αρμοστείας (15 Μαΐου).

Έναρξη του πολέμου της Ανεξαρτησίας (15 Μαΐου). Οι στρατιωτικές δυνάμεις της Αιγύπτου, Συρίας, Ιορδανίας και Λιβάνου και ενός τμήματος του Ιράκ επιτίθενται στο νεοσύστατο κράτος. Μετά από 15 μήνες αδιάκοπων μαχών, όλες οι αραβικές στρατιές απωθούνται. Δημιουργία των Αμυντικών Δυνάμεων του Ισραήλ (Τσαχάλ), οι οποίες ενσωματώνουν όλες τις προ της ιδρύσεως του κράτους αμυντικές δυνάμεις.

Η πρώτη απογραφή του πληθυσμού καταγράφει 872.000 κατοίκους στο Ισραήλ: 716.700 Εβραίοι και 156.000 μη Εβραίοι.

Η ισραηλινή λίρα γίνεται το επίσημο νόμισμα, αντικαθιστώντας τη βρετανική λίρα, με ίση αξία.

[Από το βιβλίο του **Ιβαν Γκραϊλσαμπερ**, *Η νέα ιστορία του Ισραήλ* Εκδόσεις Καστανιώτη, 2000.

Μελέτη για την ιστορία του Σιωνισμού, του Καθηγητή κ. Γ.Μ.Σαρηγιάννη, με τίτλο "Ο Σιωνισμός. Η εξέλιξη της έννοιάς του-Μύθοι και πραγματικότητα", δημοσιεύθηκε στο προηγούμενο φύλλο (Αριθμ. 172) του περιοδικού μας]

Διαρκές έγκλημα κατά του Πολιτισμού

Του Καθηγητή κ. Ι.Θ. MAZH

Παλαιά φωτογραφία από την εβραϊκή συνοικία της Κέρκυρας

Η θάλασσα, η θάλασσα, πάντα η θάλασσα. Εδώ και δύο μήνες δεν έβλεπαν παρά μονάχα τη θάλασσα. Οι άνθρωποι γύρω του ψιθύριζαν πως όλοι θ'αφανιστούν. Εκείνος, ο Ιουδαίος της Σεβίλλης, σχεδόν πεθαμένος απ'την κούραση, ήξερε ότι δεν θα πέθαινε.

Jean d'Ormesson, *Histoire du Juif errant*, Gallimard, 1990

Συνήθως, όταν με ρωτούν αν είμαι ένας από τους επιβιώσαντες του Ολοκαυτώματος τους απαντώ πως «ναι». Είναι αλήθεια πως δε γνώρισα το Άουσβιτς, ούτε την Τρέμπλινκα, ούτε το Μπέργκεν-Μπέλσεν, ούτε το Μαϊντάνεκ, ούτε το Σόμπιμπορ. Αλλά όλη μου η ζωή και ό,τι θα μπορούσα να δημιουργήσω, να αγαπήσω ή να πονέσω θα είναι μαρκαρισμένο από τη σφραγίδα αυτού του κυρίαρχου γεγονότος.

Marek Halter, *La mémoire inquiète*, R. Laffont, 1993

Εισαγωγή

Μόνιμη διαστροφή των δασκάλων είναι οι ορισμοί. Σε μια εποχή δε όπου οι λέξεις έχουν χάσει πια τη σημασία τους η διαστροφή αυτή μπορεί να θεωρηθεί έως και αρετή. Ας ορίσουμε λοιπόν τις δύο κυρίαρχες έννοιες του θέματός μας: την έννοια του πολιτισμού αφενός και την έννοια του εβραϊκού ολοκαυτώματος αφετέρου.

Α. Πολιτισμός είναι το σύνολο των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσης ενός (κοινωνικού, εθνικού, θρησκευτικού κ.λπ.) συνόλου ανθρώπων σε ορισμένη ή μη εποχή και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του όπως εκφράζεται μέσα από αυτά.

Πρέπει να παρατηρήσουμε ότι στον ορισμό αυτόν δεν υπάρχει η παραμικρή μνεία ηθικής, ηθικολογίζουσας ή έστω απλής αξιολογικής προσέγγισης. Δεν γίνεται δηλαδή η παραμικρή προσπάθεια εντοπισμού υψηλού ή χαμηλότερου επιπέδου πολιτισμών. Δεν εξετά-

ζεται το ενδεχόμενο της υπάρξης του φαινομένου του «αντι-πολιτισμού» ως ειδώλου στον καθρέφτη του «πολιτισμού». Δεν υπονοεί έστω κάποια ομάδα ηθικών προαπαιτούμενων, κάποιο σύνολο κοινωνικών ζητούμενων ανταποκρινομένων σε κάποιον πανανθρώπινο κώδικα αξιών. Δεν προσδιορίζονται χαρακτηριστικά που να προσδιορίζουν «καλή» ή «κακή» ποιότητα υλικών και πνευματικών προϊόντων. Ομιλεί απλώς περί προϊόντων αποφεύγοντας τους σκοπέλους της αξιολόγησης μεταξύ των προϊόντων αυτών.

Μα επιτέλους, ένα τέτοιο πνευματικό προϊόν μιας κοινωνίας, ενός έθνους, ενός πολιτισμού, μιας πολιτικής και διανοητικής ελίτ, δεν υπήρξε και ο Ναζισμός;

Αλήθεια, πώς μπορεί λοιπόν να χαρακτηριστεί η δράση του ναζιστικού αυτού κοινωνικού συνόλου, σύμφωνα με τον ανωτέρω ορισμό; Αναμφιβόλως ως μέρος ενός πολιτισμού! Δηλαδή ως μέρος του συνόλου των υλικών και πνευματικών προϊόντων δράσης

συνόλου ανθρώπων σε ορισμένη εποχή και ο ιδιαίτερος χαρακτήρας του συνόλου των ανθρώπων αυτών!

Θα με συγχωρήσετε, αλλά θέτω δύο σημαντικές ενστάσεις:

α) πρωτίστως ως προς το ουσιαστικό «ανθρώπων» και

β) ως προς το επίθετο «πνευματικών»!

Ναι, είναι σαφές πως προβαίνω σε κρυφές, άδηλες, άτυπες αξιολογήσεις! Ναι, είναι αληθές πως δεν συμφωνώ με τον ορισμό αυτόν έστω και αν είναι μεθοδολογικά στιβαρός, έστω και αν είναι «επιστημονικός». Είμαι δε βέβαιος πως δε συμφωνείτε ούτε και σείς.

Β. Ολοκαύτωμα: Η λέξη απαντά για πρώτη φορά στη Μετάφραση των Εβδομήκοντα της Παλαιάς Διαθήκης, μέρους δηλ. της ιουδαϊκής Τορά¹, με τη σημασία του θύματος (ζώου) που προσφέρεται να καεί ολοκληρωτικά στο θυσιαστήριο αποδίδοντας την εβραϊκή λέξη 'olah (κατά γράμμα: «αυτό που πηγαίνει προς τα πάνω»). Ο όρος χρησιμοποιήθηκε για να χαρακτηρίσει τη μαζική δολοφονία εκατομμυρίων εβραίων από τους Ναζί, αντιστοιχώντας έτσι στο εβραϊκό Shoah «ερήμωση, ερείπωση».

Συνδυάζοντας τις δύο αυτές έννοιες και τις συνοποδηλώσεις τους, μπορούμε να καταλήξουμε στα εξής συμπεράσματα:

α) Κάποιας μορφής «πολιτισμός», ο ναζιστικός συγκεκριμένα, συμπεριελάμβανε μεταξύ «των υλικών και πνευματικών προϊόντων της δράσεως της κοινωνίας» που τον εξέθρεψε και τον ανέχθηκε και το...Ολοκαύτωμα ενός έθνους, ενός Άλλου πολιτισμού, κάποιων Άλλων κοινωνικών ομάδων, κάποιων Άλλων ανθρώπινων όντων που είχαν (κατά μέγα μέρος) όλα ένα κοινό χαρακτηριστικό: ήσαν εβραίοι.

Ο Ζίγκμουντ Μπάουμαν², ένας από τους σημαντικότερους στοχαστές της εποχής μας, έχοντας ήδη θέσει το ζήτημα της ερμηνευτικής του Ολοκαυτώματος με τρόπο ο οποίος ενδιαφέρει άμεσα τη στάση και τη συμπεριφορά του σύγχρονου ατόμου, γράφει: «Είναι αλήθεια ότι τα άμεσα αποτελέσματα [του Ολοκαυτώματος] υποχωρούν ταχύτατα στο παρελθόν. Η γενιά που έζησε το Ολοκαύτωμα από πρώτο χέρι έχει ήδη πεθάνει. Αλλά - κι αυτό είναι ένα τρομακτικό και δυσοίωνα “αλλά”- αυτά τα κάποτε γνώριμα χαρακτηριστικά του πολιτισμού μας, τα οποία το Ολοκαύτωμα έχει καταστήσει πάλι μυστηριώδη, είναι ακόμη σε μεγάλο βαθμό στοιχεία της ζωής μας. Δεν εξαφανίσθηκαν. Και ούτε, κατά συνέπεια, εξαφανίσθηκε η πιθανότητα του Ολοκαυτώματος...Τίποτα άξιο λόγου δε συνέβη σε εκείνα τα προϊόντα της Ιστορίας, τα οποία

μέσα στις πιθανότητές τους περιελάμβαναν και τη δυνατότητα του Ολοκαυτώματος –ή τουλάχιστον δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι κάτι συνέβη. Από όσα γνωρίζουμε [ή μάλλον από όσα δε γνωρίζουμε] τα προϊόντα αυτά μπορεί ακόμα να βρίσκονται ανάμεσά μας περιμένοντας την ευκαιρία τους. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι συνθήκες που κάποτε γέννησαν το Ολοκαύτωμα δεν έχουν ριζικά εξαληφθεί. Αν υπήρχε κάτι στην κοινωνική μας τάξη, το οποίο καθιστούσε δυνατό το Ολοκαύτωμα το 1941, δεν μπορούμε να είμαστε βέβαιοι ότι έχει εξαληφθεί».

Εδώ ο Μπάουμαν θέτει ένα σημαντικό ζήτημα του Πολιτισμού μας υιοθετώντας τον ανωτέρω ορισμό, εφόσον μιλά για προϊόντα της Ιστορίας. Το ζήτημα που εγώ θέτω είναι αυτό της παραγωγής ενός διεστραμμένου παραγώγου αυτού του Πολιτισμού, εφοδιάζοντας τον ανωτέρω «ουδέτερο» ορισμό με ένα σύστημα πανανθρώπινων αξιών που καθίσταται και σύστημα αξιολόγησης αυτού που θεωρούμε με «αποστειρωμένο» τρόπο, Πολιτισμό. Δεν αντιτίθεται, αν θέλετε, στον «αποστειρωμένο» ορισμό του Πολιτισμού, απλώς θέτω ένα ζήτημα: **Τί είδους Πολιτισμό, επιτέλους, κάνουμε αποδεκτό ως Ανθρωπότητα;** Και για να απαντήσουμε σε αυτό το ερώτημα πρέπει αναποδράστως να καταφύγουμε σε συστήματα αξιολόγησης ή έστω σε ένα και μοναδικό σύστημα αξιολόγησης.

β) Για την συγκεκριμένη αυτή διαστροφή του «πολιτισμού» που ενέπνευσε το «χιλιόχρονο Ράιχ» το Ολοκαύτωμα των Εβραίων δεν αποτελούσε έγκλημα, αλλά ένα είδους «θηρησκευτικής», θάλεγε κανείς, πράξεως. Μιας «αντι-θυσίας» στον ανύπαρξο παγανιστικό βωμό της καθαρότητας της εξίσου ανύπαρκτης Αρειάς Φυλής η οποία στο φαντασιακό γερμανικό συλλογικό ασυνείδητο της εποχής απειλείτο από το «σιωνιστικό δηλητήριο» το οποίο θα ανέστελλε τον «χιλιαστικό προορισμό» της φασματικής αυτής Φυλής αυτής για το γερμανικό Ράιχ και για το σύνολο της Ανθρωπότητας.

Είναι προφανές ότι από ιστορική άποψη γεννάται ακόμη ένα μεγάλο ερώτημα: **η θεωρητικοποιημένη, επιμελής, μεθοδική, οργανωμένη αυτή εγκληματική ενέργεια η οποία εστρέφεται εναντίον των Εβραίων θα είχε υπάρξει εάν δεν υπήρχε ο Αδόλφος Χίτλερ ως ιστορική προσωπικότητα;** Είναι προφανές ότι η οποιαδήποτε απάντηση στο ερώτημα αυτό απαιτεί από την πλευρά του ερευνητή την εξιχνίαση της δαιμονικής αυτής προσωπικότητας. Και στο σημείο αυτό ο Ρ. Ρόζενμπαουμ διαπιστώνει τριών διαφορετικών επιπέδων «ερευνητικές απογνώσεις».

**Κέρκυρα: Ο ραββίνος
Ααρών Νεχαμά σε
ορκωμωσία Εβραίων
νεοσύλλεκτων μαζί με
Χριστιανούς ιερείς
(αρχές 20ού αιώνα).**

α) Στο πρώτο επίπεδο κατατάσσει την «ερευνητική απόγνωση» επιστημόνων όπως ο Χάουαρντ Τρέβορ-Ρόπερ ο οποίος διατείνεται, μετά από τριάντα χρόνια έρευνας, πως «ο Αδόλφος Χίτλερ παραμένει ένα τρομακτικό μυστήριο» θεωρώντας πάντως ότι πίστευε μέχρι θανάτου και την τελευταία λέξη των αντιεβραϊκών θεωριών του. Επίσης την άποψη του Άλαν Μπούλοκ ο οποίος λέει, μετά από πενήντα χρόνια σχετικής έρευνας, πως «όσο περισσότερα μαθαίνω για τον Χίτλερ, τόσο περισσότερο δυσκολεύομαι να βρώ εξηγήσεις» αλλά τελικώς διατείνεται πως ο Χίτλερ πέρασε από δύο φάσεις: κατά την πρώτη ήτο απλώς ένας πολιτικός απατεών ο οποίος εκμεταλλεύθηκε το υφιστάμενο κλίμα, ενός χυδαίου αντισημιτισμού, στη Γερμανία τον οποίον κατάφερε να δαιμονοποιήσει επαρκώς ώστε να ανέλθει στην εξουσία. Κατά τη δεύτερη περίοδο ο Χίτλερ είχε πείσει και τον ίδιο τον εαυτό του ότι η πολιτική του απάτη ήταν πραγματικότητα. Υπάρχει όμως και ο κατ' εξοχήν ειδικός στις εβραϊκές σπουδές Άλβιν Ρόζενφελντ ο οποίος είναι ακόμη πιο απόλυτος και ο οποίος ισχυρίζεται ότι «Καμία περιγραφή του Αδόλφου Χίτλερ δεν μπόρεσε να τον παρουσιάσει ή να τον εξηγήσει ικανοποιητικά». Στο ίδιο επίπεδο απόγνωσης, αυτό δηλ. που συνδέεται με την έλλειψη αποδείξεων, κατατάσσει και τον πλέον έγκυρο ιστορικό του Ολοκαυτώματος, τον Γιεχούντα Μπάουερ, ο οποίος ισχυρίζεται ότι «Το φαινόμενο Χίτλερ δεν είναι μη εξηγήσιμο θεωρητικά. Αλλά το γεγονός ότι κάτι **δύναται** να εξηγηθεί δεν σημαίνει ότι έχει πραγματικά εξηγηθεί».

β) Στο δεύτερο επίπεδο ο Ρόζενμπαουμ κατατάσσει τους ερευνητές οι οποίοι διακατέχονται από «μια βαθύτερη, επιστημολογική αίσθηση ματαιότητας». Ο κορυφαίος «θεολόγος του Ολοκαυτώματος» ο Εμίλ Φάκενχάϊμ υποστηρίζει, σε αντίθεση με τον Μπάουερ

ότι ο Χίτλερ δεν μπορεί να ερμηνευθεί ούτε «θεωρητικά». *Ότι και αν ακόμη είχαμε όλα τα στοιχεία, ο Χίτλερ θα βρισκόταν με κάποιο τρόπο πέρα από οποιαδήποτε εξήγηση. Ότι τα συστήματα ερμηνειών, ιστορικά και ψυχολογικά, όσο ακραία κι αν είναι δεν μπορούν να ερμηνεύσουν τον Χίτλερ, ο οποίος, κατά τον Φάκενχάϊμ, αντιπροσωπεύει ένα «θεμελιώδες Κακό», «μια έκρηξη δαιμονισμού στην Ιστορία» που τον τοποθετεί πέρα ακόμα και από το τελευταίο άκρο στο συνεχές της ανθρώπινης φύσης. Πρόκειται, ισχυρίζεται ο Φάκενχάϊμ, για ένα φαινόμενο η εξήγηση του οποίου, αν υπάρχει κάποια, μπορεί να είναι γνωστή μόνο στο Θεό. Εδώ ο Φάκενχάϊμ συμφωνεί αναμφίβολα με εκείνον τον ανώνυμο επιζήσαντα του Άουσβιτς ο οποίος μονολογεί ανστηρά λέγοντας πως «**ο Θεός του χρωστά απαντήσεις σε πολλά ερωτήματα**».*

Στο σημείο αυτό θα είχα να παρατηρήσω ότι μάλλον συμπίπτω με τον Φάκενχάϊμ, αναφορικά τουλάχιστον με την ένσταση την οποία και εγώ ο ίδιος διατύπωσα ανωτέρω σχετικά με τη χρήση, στον ορισμό του ναζιστικού «πολιτισμού», του ουσιαστικού «άνθρωπος».

γ) Στο τρίτο επίπεδο απόγνωσης βρίσκεται ως κύριος αντιπρόσωπος, σύμφωνα με τον Ρόζενμπαουμ, ο Κλώντ Λανζμάν, ο σκηνοθέτης του γνωστού ντοκιμαντέρ των εννιάμισυ ωρών, «Ολοκαύτωμα». Πρόκειται για το επίπεδο εκείνο του οποίου οι αντιπρόσωποι χαρακτηρίζονται από ένα είδος απέχθειας για την ίδια την προσπάθεια ερμηνείας. Από έναν προσωπικό πόλεμο κατά του ερωτήματος «Γιατί». Για τον Λανζμάν «η προσπάθεια να ερμηνευθεί η χιτλερική στάση δεν είναι απλώς μάταιη αλλά και ανήθικη». Αποκαλεί την ίδια την προσπάθεια ερμηνείας «*χυδαία*».

Νοιώθοντας την υποχρέωση να διατυπώσω και εγώ τη θέση μου στο κρίσιμο αυτό ζήτημα πρέπει να πω

πως η έρευνα σχετικά με την ερμηνεία της προσωπικότητας του Χίτλερ και της σχέσης της με την διενέργεια του Ολοκαυτώματος είναι αναγκαστική.

Κι αυτό γιατί πρέπει να *αντιληφθούμε και να καταγράψουμε* τις δυνάμεις εκείνες των οποίων η ύπαρξη και η λειτουργία βρίσκονται στη ρίζα αυτής της τεράστιας φρικαλεότητας, αυτού του κολοσσιαίου εγκλήματος κατά του πολιτισμού, όμως εκείνου του οποίου ο ορισμός εμπεριέχει ηθικές αξιολογήσεις και αναφορές πανανθρώπινων κωδίκων αξιών.

Ανήκω όμως, ίσως λόγω πνευματικής συγκρότησης βασισμένης στις Θετικές λεγόμενες επιστήμες, στους ερευνητές εκείνους που ψάχνουν πάντα να ανακαλύψουν τον κοινωνικό παράγοντα πίσω από κάθε έκφανση της ανθρώπινης ιστορίας, χωρίς όμως να διαγράφω ή να περιφρονώ τον παράγοντα της ανθρώπινης προσωπικότητας.

Θεωρώ ότι εάν ο Αδόλφος Χίτλερ υπήρξε ο «πυροκροτητής», η περιορεύουσα κουλτουραλική, οικονομική, πολιτική και κοινωνική ατμόσφαιρα της Γερμανίας του πρώτου τετάρτου του 20ού αιώνα αποτέλεσε την γόμωση του εκρηκτικού μηχανισμού του Ολοκαυτώματος.

Θεωρώ δηλαδή, βασιζόμενος στην απλή λογική, αλλά και στην πίστη μου αναφορικά με το ρόλο του Ατόμου στη διαμόρφωση της Ιστορίας, ότι αυτού του είδους η γενοκτονική, εγκληματική, οργανωμένα και μεθοδικά δολοφονική τροπή που έλαβε η αντιμετώπιση της εβραϊκής παρουσίας στην Ευρώπη δεν θα ελάμβανε χώρα εάν δεν υπήρχε το φυσικό πρόσωπο Χίτλερ. Ως τέτοιο φυσικό, λοιπόν, πρόσωπο...επιτρέψατέ μου να τον μισώ. Όπως απεχθάνομαι βαθύτατα και τους καθημερινούς «χιτλερίσκους της διπλανής πόρτας» οι οποίοι αναμένουν την ωρίμανση των καταλλήλων συνθηκών για να εκδηλωθούν. Και Δόξα στον Ένα και Μοναδικό Θεό...όλοι μας γνωρίζουμε τέτοιους και πολλές φορές τους βλέπουμε και στον καθρέφτη του σπιτιού μας, το πρωί όταν ξυπνάμε!

Δεν μπορώ όμως να μην φοβάμαι τους Λόγους εκείνους, τα Έργα εκείνα, τα Κείμενα εκείνα, τις Νοοτροπίες εκείνες οι οποίες δημιουργούν τις ανωτέρω συνθήκες στην κοινωνία.

Ο Αλέξης ντε Τοκβίλ υποστηρίζει πως «*κανένας άνθρωπος δεν μπορεί να παλέψει ενάντια στο πνεύμα της εποχής και της πατρίδας του. Όσο δυνατός και αν είναι κάποιος, του είναι δύσκολο να κάνει τους συγχρόνους του να ασπασθούν συναισθήματα και ιδέες που αντιβαίνουν στο γενικό προσανατολισμό των ελπίδων και των επιθυμιών τους*». Ποιοί ήταν όμως οι

προσανατολισμοί της χιτλερικής Γερμανίας και πώς έφθασαν να είναι αυτοί που είναι ώστε να αποτελέσουν το γόνιμο εκείνο έδαφος που πάνω του έσπειρε το σατανικό του σπόρο η δαιμονική αυτή, κατά τον Φάκενχάιμ, προσωπικότητα του Αδόλφου Χίτλερ; Εκεί μόνο ένα μέτρο μπορώ να λάβω για να αντιμετωπίσω την κατάσταση: τη σχολαστική επιστημονική έρευνα και την εξαντλητική ανάλυση. Σε αντίθετη περίπτωση θα πρέπει να καταφύγω στη Θεολογία, αλλά εκεί, πράγματι, «ο Θεός θα πρέπει να μας δώσει πάρα πολλές απαντήσεις...»

Σε μια ερμηνευτική προσπάθειά του ο Ντάνιελ Τζόνα Γκόλντχαγκεν καταλήγει στο ότι «...οι εμπλεκόμενοι στην εξόντωση των Εβραίων είναι πολύ περισσότεροι από 100.000 άνθρωποι οι οποίοι μετείχαν ενεργά, σκότωσαν εβραίους, τους εκτόπισαν, τους οδήγησαν στο θάνατό τους, επάνδρωσαν τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τα γκέτο. Επιπλέον πρέπει να ειπωθεί ότι οι άνθρωποι αυτοί προέρχονταν από όλα τα στρώματα της γερμανικής κοινωνίας, από όλα τα επαγγέλματα, από διαφορετικές θρησκείες και πολλοί από αυτούς δεν ανήκαν στα SS. Δεν ανήκαν στους πιο φανατικούς οπαδούς του ναζιστικού κόμματος. Και τέλος κάτι ακόμη πιο σημαντικό είναι ότι πολλοί από αυτούς γνώριζαν ότι δεν είναι αναγκασμένοι να σκοτώσουν. Άλλωστε» συνεχίζει ο Γκόλντχαγκεν «ποτέ κανένας από αυτούς που αρνήθηκαν να σκοτώσουν στην ιστορία του Ολοκαυτώματος δε φυλακίσθηκε ή δεν τιμωρήθηκε αυστηρά. Αυτό είναι ένα ιστορικό γεγονός».

Διαβάζοντας αυτές τις γραμμές καταλαβαίνουμε ότι δεν μπορούμε να «*ρίξουμε τα σκουπίδια κάτω απ' το χαλί*», δηλαδή να αποκρύψουμε, προχείρως μάλιστα, τα στοιχεία εκείνα της έρευνας που ενοχοποιούν ακόμη και την ίδια μας την κοινωνία, ακόμη και τις προσωπικές μας παραδοχές και δεν πρέπει να φοβόμαστε να αντικρίσουμε, να διακρίνουμε πιθανώς, το ίδιο πρόσωπο της κοινωνίας μας να αναδύεται μέσα από τα θολά νερά του ναζιστικού έλους.

Ναι, μπορώ να αντιληφθώ τις αντιρρήσεις του Λανζμάν σχετικά με την ίδια την προσπάθεια της ερμηνείας. Πιστεύω πως στο πλαίσιο των συναισθημάτων που απαιτούνται από την ίδια την καλλιτεχνική δημιουργία, τέτοιου είδους ερμηνείες ή προσπάθειες ερμηνείας μειώνουν την καλλιτεχνική, μυστικιστική δύναμη του έργου τέχνης. Ίσως κιόλας «δικαιολογούν» τον εγκληματία κατά μια έννοια στα μάτια του κόσμου, «εξηγώντας», «αιτιολογώντας» τις πράξεις του. Παρουσιάζοντάς τις ως φυσική συνέπεια μιας χαρακτηριστικής, ψυχολογικής και συναισθηματικής

εξέλιξης στο πλαίσιο μιας δεδομένης κοινωνικής πραγματικότητας. Ο καλλιτέχνης θα προτιμούσε να «βλέπει» στο πρόσωπο του Χίτλερ την ενσάρκωση του απόλυτου Κακού. Και αυτό είναι μια βαθύτατα πολιτική πράξη, μια πράξη ιστορικής και πολιτικής σκοπιμότητας.

Βλέπετε, τα Τάγματα Εφόδου (S.A.), τα λούμπεν στοιχεία του Μονάχου και οι θρησκοθήπτοι ή νεοπαγανιστές αντισιμίτες της μεσοπολεμικής Γερμανίας που ανέβασαν τον Χίτλερ στην εξουσία αποτελώντας αφενός τη δύναμη κρούσεως του και αφετέρου την εκλογική του πελατεία, δεν ήταν ακαδημαϊκοί ερευνητές, ούτε περνούσαν τον καιρό τους στα Κρατικά Αρχεία και στις Δημοτικές Βιβλιοθήκες.

Αυτούς έχει στο νου του ο καλλιτέχνης, όταν αρνείται ακόμη και την ίδια την ερώτηση «Γιατί», για τον απλούστατο λόγο ότι οι άνθρωποι αυτού του είδους δεν έχουν ούτε το χρόνο, ούτε την παιδεία, αλλά ούτε και τη διάθεση να εμβαθύνουν σε αναλύσεις κοινωνικο-πολιτικού ή ψυχοϊστορικού τύπου.

Οι ερμηνείες, όταν αυτές γίνονται γνωστές στο ευρύ κοινό και αποδεκτές επίσης από αυτό, πιθανόν να μειώνουν τη δύναμη εκείνη του μίσους που λειτουργεί σαν κόκκινο κρασί στο δείπνο της Μνήμης αλλά και της καλλιτεχνικής της αναπαραγωγής. Αλλά κι αν το κάνουν, καλώς καμωμένο! Η επιστημονική ερμηνεία του Ολοκαυτώματος, αν ποτέ υπάρξει κάποια κοινώς αποδεκτή, μπορεί να κατασιγάσει το μίσος, αλλά θα τροφοδοτήσει όλους εκείνους τους αμυντικούς μηχανισμούς που θα λειτουργήσουν στο πλαίσιο της κοινωνίας με σκοπό την αποφυγή της επανάληψης του εγκλήματος αυτού εναντίον του δικαίου και ως εκ τούτου εναντίον του ανθρώπινου πολιτισμού.

Ο Ανώτερος Κατήγορος στη δίκη της Νυρεμβέργης αμερικανός Ρόμπερτ Τζάκσον πίστευε ότι έπρεπε «να παρουσιαστούν όλα αυτά τα εγκλήματα που έγιναν, να τα γνωρίσει όλος ο κόσμος και να τιμωρηθούν πραγματικά οι ένοχοι από το νόμο και από τις συνειδήσεις των ανθρώπων, ώστε στο μέλλον να είμαστε βέβαιοι ότι δε θα βρεθούν μιμητές για τέτοια κακουργήματα. Ένας από τους μεγαλύτερους εγκληματίες είναι αυτός ο οποίος κάνει πόλεμο εναντίον του Δικαίου. Και οι ηγέτες της εθνικοσοσιαλιστικής Γερμανίας εκήρυξαν τον πόλεμο εναντίον του Δικαίου...».

Εκείνο που τονίζει ο ομιλών είναι το σημείο ακριβώς που ο ανώτατος αυτός δικαστικός αναφέρεται στον πόλεμο εναντίον του Δικαίου.

Ναί. Ακριβώς εδώ είναι το «διαρκές» χαρακτηριστικό του τερατώδους αυτού εγκλήματος: Οι Ναζί και

οι πρόθυμοι αυτουργοί-συνεργάτες τους³ στο πλαίσιο του γερμανικού λαού δεν παρέβησαν απλώς τον Νόμο! Μια τέτοιου είδους παράβαση αποτελεί κάτι το *στιγμαίο*, μια *στατικής φύσεως* όσο και *ανεπανάληπτη ιστορική πραγματικότητα*, ένα απλό –όσο και φρικτό- ιστορικό γεγονός.

Οι Ναζί έκαναν κάτι πολύ χειρότερο: **Θεωρητικοποίησαν την απόρριψη του ίδιου του Δικαίου** συνεπώς και κάθε Νόμου που το συνιστά και του δίδει περιεχόμενο. **Ιδεολογικοποίησαν ως εκ τούτου την απόρριψη του ανθρώπινου πολιτισμού** του οποίου μέγιστη κατάκτηση και βασικό χαρακτηριστικό είναι το Δίκαιο και η συναντίληψη των ανά την υφήλιο προσώπων και κοινωνικών ομάδων περί αυτού.

Κατ' αυτήν την έννοια το έγκλημά τους δεν ήταν στιγμαίο. Ήταν διαρκές και οι επιπτώσεις του πάνω στο παγκόσμιο Πνεύμα και Σώμα είναι και αυτές διαρκείς. Οι επιπτώσεις αυτές είναι σαφώς προσδιορισμένες και ακολουθούν απειλητικά, βήμα προς βήμα την ανθρώπινη ιστορία και την κοινωνική εξέλιξη όπως η σκιά ακολουθεί το σώμα.

Οι Ναζί δημιούργησαν **αντι-κουλτούρα** και **αντι-πολιτισμό** που τα βάσισαν πάνω σε ένα **αντι-δίκαιο**.

Οι Ναζί δημιούργησαν ένα σατανικό είδωλο του ανθρώπινου πολιτισμού και κατ' αυτήν την έννοια το έγκλημά τους είναι διαρκές. Διέγραψαν δε και δίδαξαν τη μεταφυσική, τη θρησκεία του απόλυτου Κακού, ως αντεστραμμένον είδωλο του Καλού, σφραγίζοντάς την με μια σατανική τελετουργία που κατέληξε σε μια εξίσου σατανική Θυσία.

Θυσία, όπου το σφάγιο ήταν ένα ολόκληρο έθνος που έγινε Ολοκαύτωμα πάνω στ' αποκαϊδία του ανθρώπινου πολιτισμού!

Και αυτή τους η διδαχή δεν μπορεί να ξεχαστεί! **Για τούτο πρέπει να μελετηθούν σχολαστικά οι δομές της, οι πηγές της, τα συμπτώματά της, οι φορείς και οι προφήτες της! Δεν τελειώσαμε με τον ναζισμό ως αντι-πολιτισμική μορφή. Αυτό ασ το κατανοήσουμε για να μην τον ξαναζήσουμε ως πολιτική μορφή.**

Η Περίπτωση του Ολοκαυτώματος των Ελλήνων Ισραηλιτών της Κέρκυρας

Όπως μας είναι γνωστό και από τα σχετικά γραπτά του Κώστα Δαφνή⁴ αλλά και του Π. Ενεπεκίδη⁵ το κλίμα μεταξύ Χριστιανών και Εβραίων στην Κέρκυρα πέρασε από περιόδους καχυποψίας και εντάσεων με κορυφαία στιγμή τα «εβραϊκά» του 1891. Και εκεί όμως, τη δύσκολη αυτή στιγμή για τις δύο κοινότητες, δεν έλλειψαν τα ψύχραιμα μυαλά εκλεκτών κερκυραϊ-

ων λογίων όπως του Γ. Ζαβιτσιάνου και του Σ. Παπαγεωργίου οι οποίοι δημοσίευσαν σημαντικές μελέτες, «στις οποίες με αδιάσειστα στοιχεία, καταρρίπτουν τους συκοφαντικούς μύθους, που η καταγωγή τους τοποθετείται στις προαιώνιες προκαταλήψεις των Χριστιανών εναντίον των Ισραηλιτών».

Ο ελληνικός πληθυσμός, εβραϊκού θρησκευματος της Κέρκυρας, ο οποίος ανήρχετο σε 5000 άτομα το 1891, μειώθηκε στα 2000 άτομα μετά την ομαδική έξοδο που προκάλεσαν τα γεγονότα αυτά. Οι πηγές αποδεικνύουν ότι στο διάστημα μεταξύ 1891-1940 υπήρξε μια περίοδος ομαλής εν γένει συνύπαρξης μεταξύ του ελληνο-χριστιανικού και ελληνο-εβραϊκού στοιχείου, η οποία εβασίζετο στην ανάγκη της κοινωνικής και οικονομικής συνεργασίας. Οι Έλληνες Ισραηλίτες της Κέρκυρας υπήρξαν πάντοτε συνεπείς στις εθνικές τους υποχρεώσεις και συμμετείχαν προσφέροντας το αίμα τους και τη ζωή τους σε όλους τους εθνικούς αγώνες του ελληνισμού. Αναφέρονται πολλοί κερκυραίοι Ισραηλίτες οι οποίοι συμμετείχαν στους πολέμους του 1912-1922, η δε συμμετοχή τους στον ελληνοϊταλικό πόλεμο του 1940-41 υπήρξε επίσης αξιόλογη.

Το κλίμα αυτό ανοχής και συνεργασίας ήρθε να ταράξει ο πόλεμος του 1940 και η τραγωδία του Ιουνίου 1944.

Αντλώντας από τις πηγές της εποχής⁶ μπορούμε να προβούμε σε μια σύντομη περιγραφή των δραματικών γεγονότων της περιόδου εκείνης που σχεδόν αφάνισαν τους Έλληνες κερκυραίους Ισραηλίτες από το νησί στέλνοντάς τους στα γερμανικά στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Αμέσως μετά την εγκατάσταση των Γερμανών στην Κέρκυρα ο ισραηλιτικός της πληθυσμός κατεγράφη σχολαστικά μέχρι ενός. Η πρώτη σκέψη για την μεταφορά τους έγινε το Μάρτιο του 1944 και διετάχθησαν να δίδουν καθημερινά το παρόν στις τοπικές αστυνομικές υπηρεσίες. Επικεφαλής του προγράμματος της *Judenfrage* στην Κέρκυρα ήτο ο διαβόητος λοχαγός των S.S. Burger, ο οποίος έκανε επανειλημμένες επισκέψεις στην Κέρκυρα από το Φεβρουάριο μέχρι τον Ιούνιο του 1944.

Η εντολή για την μεταφορά των Ισραηλιτών της Κέρκυρας στα γερμανικά στρατόπεδα του θανάτου εδόθη από τον Χίμλερ το Μάιο του 1944 και έφθασε στα χέρια του αυστριακού Διοικητή της νήσου Jaeger στις 13 Μαΐου 1944 μέσω του S.S.-Obersturmführer von Manonsky.

Εντός 25 ημερών, μεσολαβησάντων ορισμένων τεχνικών προβλημάτων (χωρητικότητα σκαφών, δυ-

σκολίας καταναλώσεως 10.000 λίτρων βενζίνης από πλευράς του γερμανικού στόλου και των συμμαχικών βομβαρδισμών της Κέρκυρας προς τα τέλη Μαΐου-αρχές Ιουνίου), η μεταγωγή των κερκυραίων Ισραηλιτών αρχίζει στις 6.00 το πρωί της 9ης Ιουνίου 1944 όπου συγκεντρώνονται στην Κάτω Πλατεία υπό την φύλαξη ανδρών των S.S. και Ελλήνων αστυνομικών. Εκεί κατεγράφησαν σε καταστάσεις και μετεφέρθησαν στο Παλιό Φρούριο όπου τους εγκατέστησαν στους Βρετανικούς Στρατώνες.

[Στις 8.00 π.μ. της ίδιας μέρας καλούνται από το Γερμανό Φρούραρχο στο γραφείο του ο Νομάρχης, ο Δήμαρχος και ο Διευθυντής της Αστυνομίας της νήσου και τους ανακοινώνεται ότι οι Ισραηλίτες της νήσου έχουν συλληφθεί και ότι αυτοί πρέπει να μεριμνήσουν για την ευρεία κυκλοφορία μιας ανακοινώσεως, η οποία εξεδώθη ήδη και η οποία φέρει ...τις υπογραφές τους, φυσικά εν απολύτω αγνοία των!]

Οι ανακοινώσεις αυτές, οι οποίες φυσικά δεν είχαν ουδεμία σχέση με τους φερομένους ως υπογράφοντες συντάκτες τους, είχαν τυπωθεί στη Λάρισα και, παρά την δοθείσα εντολή, δεν έλαβαν ευρεία δημοσιότητα. Οι τρεις εκπρόσωποι των ελληνικών αρχών απεδέχθησαν καταναγκαστικά απλώς ένα χαλκευμένο από την *Kommandatur* τετελεσμένο γεγονός⁷.

Οι συλληφθέντες Έλληνες Ισραηλίτες υπέστησαν πάσης φύσεως εξευτελισμούς από τους ναζί φρουρούς τους κατά τη διάρκεια παραμονής τους στο Π. Φρούριο. Όπως αναφέρει ο Κ. Δαφνής «δεν εφείσθησαν ούτε του Αρχιραβίνου Ιακώβ Νεχαμά. Επρόκειτο για ένα σεβάσμιο εβραίο ιερωμένο, με πλατεία μόρφωση, ο οποίος προϋστατο όχι μονάχα της ισραηλιτικής κοινότητας Κερκύρας, αλλά και όλων των ισραηλιτικών κοινοτήτων της Β/Δ Ελλάδος. Τον υπέβαλλαν σε πλήθος ταπεινώσεις, τις οποίες ο εξαιρετος εκείνος ποιμήν υπέστη με παραδειγματική καρτερία».

Η πρώτη αποστολή, 500 περίπου ατόμων, πραγματοποιήθηκε στις 11 Ιουνίου μέσω Ηγουμενίτσας και από εκεί μετεφέρθησαν με φορτηγά στο στρατόπεδο Χαϊδαρίου μέχρι να έλθουν και οι υπόλοιποι. Πραγματοποιήθηκαν ακόμα δύο αποστολές μέσω Λευκάδος-Πατρών. Οι εντυπώσεις των κρατουμένων από τη φιλοξενία που τους επεφύλαξαν οι κάτοικοι της Λευκάδας ήταν εξαιρετες. Η τελευταία αποστολή έλαβε χώρα στις 17 Ιουνίου και στις 20 Ιουνίου είχε ολοκληρωθεί η συγκέντρωση των κερκυραίων Ισραηλιτών στο Χαϊδάρι. Το ίδιο βράδυ φορτώθηκαν σε αμαξοστοιχίες, σε σφραγισμένα βαγόνια μεταφοράς ζώων και ταξίδεψαν εννέα μαρτυρικές μέρες μέχρι να φθάσουν στο διαβόη-

το στρατόπεδο θανάτου του Άουσβιτς, στις 29 Ιουνίου, γύρω στα μεσάνυχτα.

Εκεί οι ναζί δήμείοι τους ξεχώρισαν τους άρρωστους, τους ηλικιωμένους, τις μητέρες νηπίων και τις επίτοκες, περί τα 1600 άτομα τα οποία οδηγήθηκαν με μια φρικτή σπουδή, αμέσως, το ίδιο εκείνο βράδυ, στα κρεματόρια του Άουσβιτς και θανατώθηκαν προς δόξαν του φρικιαστικότερου μύθου στην ιστορία της Ανθρωπότητας: του μύθου του ναζι Αρείου Ανθρώπου. Μερικές δεκάδες ακόμα εξετελέσθησαν την επομένη δια περιστροφού. Από αυτές τις ομαδικές δολοφονίες εξαιρέθησαν προς στιγμήν 200 περίπου νέοι, οι οποίοι εκρίθησαν ότι μπορούσαν να εργασθούν. Πολλοί όμως εξ αυτών πέθαναν, υποκύπτοντας στις φρικτές και απάνθρωπες συνθήκες διαβίωσης και εργασίας. Από την δαντική κόλαση του Άουσβιτς γλύτωσαν περί τους 100. Η πολυάνθρωπη εβραϊκή κοινότητα της Κέρκυρας είχε κυριολεκτικά αποδεκατισθεί⁸.

Η Ελλάδα υπήρξε μία από τις ευρωπαϊκές χώρες της οποίας ο εβραϊκός πληθυσμός υπέστη ολοκληρωτικό εξαναρισμό.

Βάσει των στοιχείων, τα οποία συγκέντρωσε και δημοσίευσε μετά την απελευθέρωση της Ελλάδος το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Συντονισμού και Γνωματεύσεως, η Κοινότητα της Κέρκυρας υπέστη μείωση του πληθυσμού κατά 91%. Ο μέσος όρος μείωσης του ισραηλιτικού πληθυσμού Ελλάδος ήταν 87% και σε απόλυτους αριθμούς 77.377 άτομα. Ο πληθυσμός των Ελλήνων εβραϊκού θρησκευματος αμέσως μετά τον διωγμό, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κ.Ι.Σ., ανέρχεται σε απόλυτο αριθμό στα 10.226 άτομα.

Το ποσοστό του 91% στην Κέρκυρα θα ήταν πολύ μεγαλύτερο, όπως συνέβη στις Σέρρες (99%), την Καβάλα (98%), στην Ξάνθη (99%), τη Θεσσαλονίκη (96%), κ.λπ. εάν μερικές δεκάδες Ισραηλιτών δεν είχαν βρει φιλόξενη στέγη στην κερκυραϊκή γη, προφυλασόμενοι από τη στοργή και τη φιλοξενία του υπόλοιπου πληθυσμού. Έτσι η λήξη του πολέμου βρήκε την ισραηλιτική κοινότητα Κέρκυρας με 187 μέλη εκ των οποίων τελικώς απέμειναν 120 μόνο, αριθμός όμως, ο οποίος και αυτός μειώθηκε λόγω μεταναστεύσεως στο Ισραήλ αλλά και εγκαταστάσεως μερικών στην Αθήνα. Σήμερα η κοινότητα αριθμεί 70 περίπου μέλη μόνιμα εγκατεστημένα και μαζί με τους παρεπιδημούντες εξ Αθηνών (pendolari) περί τα 150 μέλη.

Η σημερινή κατάσταση των κερκυραίων Ισραηλιτών συμπολιτών μας ουδεμία σχέση έχει με αυτήν πριν τον πόλεμο. Το κλίμα που επικρατεί σήμερα είναι

αντάξιο του πολιτισμικού επιπέδου του νησιού μας και όχι μόνο δεν εκφράζεται με όρους ανοχής, αλλά με καθεστώς πλήρους ένταξης, αγάπης, συνεργασίας και στενών φιλικών δεσμών που ομορφαίνουν τη ζωή όλων μας και ξαναδίνουν νόημα στον ορισμό του ανθρώπινου πολιτισμού.

Επιτρέψατέ μου όμως να τελειώσω αυτήν την παρουσίαση με μια παλιά διδακτική χασιδική ιστορία:

Κάποτε ένας άθεος ρωτούσε επίμονα έναν φίλο του ραβίνο σχετικά με τον *Pardes*, τον Παράδεισο δηλαδή. Μην αντέχοντας την επιμονή του ο ραβίνος μπαίνει μια νύχτα στα όνειρα του φίλου του και τον οδηγεί, διασχίζοντας την πόλη, σε έναν κήπο. Εκεί βλέπουν δένδρα, λουλούδια και λίγες μικρές πηγές καθαρού νερού. Τίποτε άλλο.

Ο άθεος εκπλήσσεται από την απλότητα του χώρου και την απουσία ανθρώπων.

-Αυτό ήταν όλο; Ρωτάει.

-Αυτό ήταν! Απαντάει ο ραβίνος.

Ξαφνικά, εκεί που περπατούσαν συναντούν ένα σεβασμό γέροντα, καθισμένο σε έναν ξύλινο πάγκο, να διαβάζει ένα ογκώδες βιβλίο.

-Ποιός είναι; Ρωτά ο άθεος.

-Είναι ένας από τους μεγαλύτερους σοφούς μας, ο *Ραβίνος Ακίμπα!* Απαντά ο ραβίνος με σεβασμό.

-Και τί έκανε για να του αξίζει ο *Παράδεισος*; Ξαναρωτά ο άθεος.

-Δίδασκε και μελετούσε. Έχει διαβάσει όλα τα βιβλία του Κόσμου! Απάντησε ο ραβίνος.

-Και τώρα τί κάνει; Ρωτά έκπληκτος ο φίλος του.

-Διαβάζει, απαντά ο ραβίνος.

-Και τί το καινούργιο του προσφέρει αυτή η μελέτη; Ξαναρωτά τον ραβίνο.

-Α! Τώρα πια καταλαβαίνει αυτά που διαβάζει! Απάντησε ο ραβίνος.

1. Πρόκειται για το σύνολο της ιουδαϊκής θρησκευτικής λογοτεχνίας, περιλαμβανομένων της Παλαιάς Διαθήκης.

2. βλ. Daniel Jonah Goldhagen, *Πρόθυμοι Δήμιοι: Οι εκτελεστές του Χίτλερ. Οι καθημερινοί Γερμανοί και το Ολοκαύτωμα*, στον Πρόλογο του Σ. Ροζάνη, σ.19.

3. Ας μην ξεχνάμε ότι το κόμμα του είχε 13.000.000 ψηφοφόρους σε ολόκληρη τη χώρα!

4. Κ. Δαφνής, *Οι Ισραηλιτες της Κέρκυρας: Χρονικό Επτά Αιώνων*, Κέρκυρα 1978, έκδοση Ισραηλιτικής Κοινότητας Κέρκυρας, σ.29-39. Ο Δαφνής αντλεί υλικό από το έργο του Ενεπεκίδη σχετικά με το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Κέρκυρας.

5. Π. Ενεπεκίδης, *Το Ολοκαύτωμα των Εβραίων της Ελλάδος 1941-1944 από γερμανικά και ελληνικά αρχεία*, Εστία, Αθήνα 1996, σσ.155-166.

6. Τα γερμανικά αρχεία, τις γραπτές κερκυραϊκές μαρτυρίες και τις αφηγήσεις των διασωθέντων (βλ. ό.π.)

7. βλ. Κ. Δαφνής, ό.π. σ.37 (έκδοση Ισραηλιτικής Κοινότητας Κέρκυρας, Κέρκυρα 1978).

8. ό.π. σ.38.

[Ο κ. Ι.Θ. Μάξης είναι Καθηγητής του Ιονίου Πανεπιστημίου]

Μια εβραϊκή οικογένεια των Αθηνών

Η ζωή της προπολεμικά και κατά τον διωγμό της Κατοχής

Από το βιβλίο της γνωστής δημοσιογράφου **Μαρίας Ρεζάν**, “Με νοσταλγία... για μια ζωή έτσι, χωρίς πρόγραμμα” (Εκδόσεις Πατάκη, 2000) παραλαμβάνουμε τις παρακάτω σελίδες που αναφέρονται στη ζωή της εβραϊκής οικογένειάς της στην Αθήνα, πριν από τον Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο και κυρίως κατά την περίοδο της Κατοχής. Στο πολύ ενδιαφέρον αυτό βιβλίο αναμνήσεων υπάρχουν πολλά γεγονότα και διηγήσεις που αφορούν κυρίως την αντίστοιχη ζωή της ισραηλιτικής κοινότητας των Αθηνών. Στο προηγούμενο φύλλο του περιοδικού μας δημοσιεύτηκε το πρώτο μέρος. Στο σημερινό περιγράφεται η δραματική ζωή Εβραίων της Αθήνας κατά την Κατοχή.

Η προσωπική οικογένεια-περίοδος Κατοχής

Η Μαρία Ρεζάν παντρεύτηκε στη διάρκεια της Κατοχής, το 1942 έναν χριστιανό στο θρήσκευμα δημοσιογράφο και πολιτικό, τον Αντρέα Ιωσήφ. Παρόλα αυτά, τόσο η ίδια όσο βέβαια και η εβραϊκή πατρική οικογένειά της άρχισαν να κινδυνεύουν κατά την Κατοχή.

Στο μεταξύ, όλο και πλήθαιναν οι πληροφορίες, από τη Θεσσαλονίκη κυρίως, που έλεγαν πως οι Γερμανοί τους Εβραίους... Έφταναν στ’ αυτιά σου τα νέα και αρνιόσουν να τα πιστέψεις. Τόσο απίθανα φαινόταν. Κάτι για μεταφορά σε γκέτο λέγανε, κάτι για σιδηροδρομικούς συρμούς που φεύγανε γεμάτοι Εβραίους προς άγνωστη κατεύθυνση, κάτι το ένα και κάτι το άλλο. Απίστευτα πράγματα, στ’ αλήθεια. Αλλά, πάλι, αυτοί που τα έλεγαν γιατί να λένε ψέματα;

Κάθισε, που λέτε, η πεθερά μου και έγραψε σε μια εφημερίδα επάνω, για να αποφύγει την ταχυδρομική λογοκρισία, δυο λέξεις στο φίλο της τον Εβραίο βιβλιοπώλη της Θεσσαλονίκης, τον Μόλχο:

«Στείλε μου τα εγγόνια σου. Θα τα κοιτάξω σαν να ήταν παιδιά μου. Σ’ το υπόσχομαι».

Αλλά εκείνος δεν τα έστειλε. Και λίγο αργότερα πήρε η οικογένειά του το τρένο για το άγνωστο, απ’ ό-

που δε γύρισε δυστυχώς κανείς. Γιατί χάθηκαν στους φούρνους κάποιου απαίσιου στρατοπέδου. Όλοι! Όλοι εκτός από το ένα παιδί του Μόλχο, τον Σόλωνα, που πρόλαβε και φυγαδεύτηκε από το ΕΑΜ και ύστερα από χίλιες δυο ταλαιπωρίες έφτασε σπίτι μας. Στην Αθήνα. Και το βράδυ που έφτασε, ξαπλωμένος στρωματσάδα κατάχαμα στο σαλόνι, κραύγαζε λίγο πριν κοιμηθεί: «Κερατάδες! Αν ούτε και τώρα δε γίνει το Ισραήλ, δε θέλω να ξανακούσω πως είμαι Εβραίος...».

Κάτι πολύ πιο άσχημο και πολύ πιο οδυνηρό διαγραφότανε τώρα στον ορίζοντα. Δεν ξέραμε τι ακριβώς, οι Γερμανοί ωστόσο έμοιαζε να ετοιμάζονται να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους, βάζοντας στην άκρη τους Ιταλούς, που λίγο καιρό μετά θα καταλάβαιναν με τη σειρά τους το αληθινό πρόσωπο των πρώην συμμάχων τους. Ιδίως από τη στιγμή που η Ιταλία αναγκάστηκε να συνθηκολογήσει και η κυβέρνηση του Μπαντόλιο ανέλαβε την εξουσία, καθαιρώντας τον Ντούτσε της, που τώρα κρυβόταν...

Κι έτσι άρχισε ο διωγμός των Ναζί και κατά των Ιταλών! Σκληρός, απηνής και απαίσιος. Απέναντι σ’ αυτούς που έως τα χτες μας καταπίεζαν μαζί τους. Και ο ελληνικός λαός, σε μια στιγμή απαράμιλλης ψυχικής ανάτασης, σπάνιας στα παγκόσμια χρονικά, έκανε ό,τι μπορούσε για να τους σώσει. Ποιους; Αυτούς που λίγα

Η πλαστή ταυτότητα του πατέρα της συγγραφέως στην Κατοχή. Με υπογραφή του Άγγελου Έβερετ.

χρόνια πριν τον χτύπησαν ύπουλα και άνανδρα πολύ. Αλλά που τώρα όμως...

Τώρα τα πράγματα δυσκόλευαν πολύ. Για όλους τους Έλληνες φυσικά, αλλά κυρίως για όλους τους εβραϊκής καταγωγής Έλληνες. Από τη Θεσσαλονίκη, άλλωστε, αλλά και από το BBC τα νέα έφταναν όλο και πιο ανησυχητικά. Και γι' αυτό αποφασίσαμε ν' αλλάξουμε σπίτι.

Την «αρχηγία» είχε αναλάβει ο Αντρέας. Ήταν στον παράνομο Τύπο της Κατοχής, αν και δε μου έλεγε τίποτα, για ευνόητους λόγους. Αυτό που προείχε τώρα όμως ήταν η σωτηρία της εβραϊκής καταγωγής γυναίκας του. Αλλά και της οικογένειάς της. Κάτι που μόνο εύκολο δεν ήταν, καθώς, εκτός των άλλων, είχε να αντιμετωπίσει και τη δυσπιστία του πατέρα μου, που, αμετανόητα αισιόδοξος, δυσκολευόταν να πιστέψει ότι μπορούσε να μας συμβεί αυτό που φοβόμασταν όλοι οι υπόλοιποι.

«Και τι μπορεί να μας κάνουν αν μας πιάσουν;» Αυτή ήταν η μόνιμη ερώτηση του, όταν του λέγαμε ότι τα πράγματα σκούρηναν πολύ.

«Όχι, πέστε μου, τι μπορεί να μας κάνουν;» Και πρέπει να παραδεχτώ ότι δίχως τον Αντρέα αμφιβάλλω πολύ αν ο άνθρωπος αυτός θα έβλεπε το τέλος του Πολέμου. Ώρες ολόκληρες καθότανε και συζητούσε μαζί του. «Έτσι έχει η κατάσταση, Ζακ, δεν πρέπει να το διακινδυνεύσουμε» πάσχιζε ο Αντρέας μπας και τον πείσει να κρυφτεί. Αλλά, πάνω που νόμιζε ότι τον είχε πείσει, ο Μισραχής τα ίδια:

«Και τι μπορεί να μας κάνουνε;»

Στο μεταξύ, είχε επισκεφτεί τη Θεσσαλονίκη —θα το μαθαίναμε αργότερα αυτό— κάποιος Αδόλφος Άιχμαν, όπως επίσης και ένας Αλόις Μπρουννερ. Και μαζί καταστρώνανε το σχέδιο μεταφοράς των Εβραίων της πόλης προς άγνωστη κατεύθυνση. Την ώρα α-

κριβώς που ο περιβόητος στρατηγός Γιούργκεν Στρομπ, στρατιωτικός διοικητής της Αθήνας, είχε αναλάβει τη διευθέτηση του εβραϊκού ζητήματος στην πόλη που ζούσαμε...

Ο Στρομπ, γνωστός από τη θητεία του στο γκέτο της Βαρσοβίας, είχε τέτοια σκληρότητα, που, όπως έχω διαβάσει, ακόμα και οι γερμανικές υπηρεσίες εδώ έξι μήνες μπορούσαν να τον αντέξουν κι αυτές. Τον μετάθεσαν αλλού, σκοτώθηκε ευτυχώς, αλλά πριν απ' αυτό πόσοι και πόσοι άνθρωποι στην Ελλάδα και στην Πολωνία δε μαρτύρησαν;

Γιατί, εκτός των άλλων, είχαν και την τεχνική τους οι Ναζί. Ν' αποκοιμίζον στην αρχή τα θύματά τους, μια δυο τρεις, και μετά να τα μαζεύουν για το τελευταίο ταξίδι. Έβγαζαν, λοιπόν, μια διαταγή και έλεγαν να πάνε όλοι στην εβραϊκή κοινότητα για καταμέτρηση, τάχα μου. Πήγαινες εσύ ανυποψίαστος και σου φερόντουσαν σχεδόν άψογα. Και έδιναν και τρόφιμα! Πήγαινες και την άλλη φορά γι' αυτό ή για το άλλο και πάλι τα ίδια. Σχεδόν άψογοι! Σε αποκοιμίζαν, ώσπου κάποια στιγμή άρχιζαν οι φωνές, οι βρισιές, τα σκουνητήματα με τον υποκόπανο, οι ατέλειωτες ουρές, ο σταθμός, τα βαγόνια για τα ζώα, το στοίβαγμα, το ατέλειωτο ταξίδι και τέλος η άφιξη στην κόλαση! Τα ξέρουμε όλα πια, αλλά τότε μόνο τη διαίσθηση είχαμε για όπλο και τις ελάχιστες πληροφορίες που έφταναν ως τ' αυτιά μας. Αλλά, κοντολογίς, όσο λιγότερο έβλεπες μπροστά σου τους Γερμανούς τόσο το καλύτερο ήταν, ακόμα κι αν ήσουν Έλληνας από μητέρα χριστιανή, πολύ περισσότερο από Εβραία...

Έλεγε, έλεγε ο Αντρέας γι' αυτά που μόνο τυφλός δεν μπορούσε να δει, μάλλιαζε η γλώσσα του, «δεν έχεις το δικαίωμα ν' αφήσεις ορφανά τα παιδιά σου», έκανε να φύγει και άκουγε τη φωνή του πατέρα μου να του λέει:

«Εσύ πάντως, Αντρέα, φέρε μου το παλτό μου. Γιατί μπορεί να το χρειαστώ»...

Αποφασίσαμε να κρυφτούμε στο σπίτι της ράφτρας της πεθεράς μου, της περίφημης Μαργδαληνής, στην Ηλιούπολη. Λίγο επάνω από το Χασάνι, το σημερινό Ελληνικό. Αραιοκατοικημένη ήταν η περιοχή, ένα σπίτι εδώ και το άλλο λίγο πιο κάτω, και όλα σχεδόν με κήπο. Έμοιαζε, λοιπόν, καλή για κρυψώνα. Δίπατο ήταν το σπίτι και έτσι χωρέσαμε όλοι. Παιδιά, γονείς και η νόνα. Και επειδή οι ανάγκες ήταν πολλές, αντίστοιχο ήταν και το τίμημα. Μια λίρα χρυσή το μήνα.

Είχε κάτι λίγες ο πατέρας μου για ώρα ανάγκης και αρχίσαμε να τις ξοδεύουμε για να κρυφτούμε.

Και θυμάμαι με τι θράσος νεανικό και τι αληθινή χαρά ανεβαίναμε στην ταράτσα του σπιτιού, εμείς στο σπίτι της Μαγδαληνής, άλλοι σε άλλα σπίτια, και χαζεύαμε τα αεροπλάνα των Εγγλέζων, που, αφού πρώτα έκαναν μια δυο βόλτες- πάνω από το Χασάνι, έριχναν τις μπόμπες τους στις εγκαταστάσεις των Γερμανών, προσπαθώντας να γλιτώσουν τα αντιαεροπορικά που τα χτυπούσαν από κάτω.

«Μπράβο, παιδιά, βαράτε τους!» φωνάζαμε. Και ούτε που μας ένοιαζε αν και ποιος μας άκουγε. Το μόνο που μας ένοιαζε και θέλαμε ήταν να βγάλουμε το άχτι μας.

«Βαράτε τους! Μη σταματάτε!»

Αλλά η διαταγή που έβγαλε μια μέρα ο Στρουπ ήταν κάτι περισσότερο από σαφής: «Πας Έλληνα χριστιανός συλλαμβανόμενος να κρύβει Εβραίο το γένος έως τρίτη γενιά θα εκτελείται κατόπιν συνοπτικών διαδικασιών και προ της εκτελέσεως του εν λόγω Εβραίου». Σαφέστερη δε γινότανε...

Έβγαλε τη διαταγή, την αναδημοσίευσε στον Τύπο, την τύπωσε και σε αφίσα, την τοιχοκολλήσανε, μην τύχει και δεν τη δει κανείς, και περίμεναν...

...Εκείνο, λοιπόν, το πρωί που η διαταγή τοιχοκολλήθηκε παντού χτυπάει το κουδούνι στην πόρτα και από το τζαμάκι βλέπω τη Μαγδαληνή, που γύριζε απ' έξω.

«Ωχ!» λέω από μέσα μου «ήρθε να μας πει ότι έως εδώ ήταν και ότι δεν μπορεί να μας κρύψει άλλο, ούτε εμένα ούτε κανέναν άλλο από την οικογένειά μου». Και πάγωσα! Γι' αυτό, όσα χρόνια κι αν περάσουν κι όσες μέρες αξιωθώ να ζήσω, θα θυμάμαι πάντα τη γυναίκα εκείνη, μια ράφτρα σαν τόσες άλλες, που, λες και μάντεψε τη σκέψη μου, σήκωσε ψηλά το χέρι της, έκανε με τα δάχτυλα το σήμα της νίκης —το V— και χαμογελώντας είπε με αξιοζήλευτη ηρεμία στη φωνή της:

«Εγώ κάτι τέτοιες διαταγές τις έχω χ...».

Γι' αυτό σας λέω: Και δωσίλογους είχαμε στην Κατοχή. Και καταδότες. Και μαυραγορίτες πολλούς. Και άλλους διάφορους. Αλλά το έθνος είχε ανάταση. Συνολικά μεγάλη ανάταση.

Την έβλεπες και δε σου γέμιζε το μάτι η γυναίκα ε-

κείνη. Τίποτα. Κι έπρεπε να έρθει μια τέτοια στιγμή για να καταλάβεις τι αμύθητος θησαυρός μπορεί να κρύβεται μέσα σ' ένα απλό ανθρώπινο πλάσμα. Πέρασαν τα χρόνια και δεν ξέχασα. Χαθήκαμε από τότε, αλλά η στιγμή εκείνη δεν έφυγε ποτέ από τη μνήμη μου. Και όποτε μπορούσα έβρισκα τον τρόπο να της στέλνω κάτι στη διεύθυνση που μάθαινα πως βρισκότανε. Απ' όπου βρισκόμουν κι εγώ. Ακόμα και από το Παρίσι, τον καιρό της δικτατορίας. Εις ανάμνησιν...

Πέρασαν κι άλλα χρόνια, πολλά, κι εκεί στις αρχές της δεκαετίας του '90 είχα ένα τηλεφώνημά της. Μιλήσαμε και μείναμε σύμφωνες να βρεθούμε κι από κοντά. Πήρα την ατζέντα μου και έγραψα το όνομα και το καινούργιο της τηλέφωνο.

Και λίγες μέρες αργότερα ήρθε η αρρώστια, με χτύπησε και μ' έριξε κάτω. Και ήταν ίσως εκείνο το τελευταίο τηλέφωνο που σημείωσα στην ατζέντα μου πριν αρρωστήσω...

Αλλά δε χτύπησε μόνο εκείνη τη φορά η πόρτα του σπιτιού που κρυβόμασταν στην Ηλιούπολη. Χτύπησε ξανά, ένα ηλιοβασίλεμα, εντελώς αναπάντεχα. Και, ω της φρίκης, είδαμε να κάνει την εμφάνισή του ένα οπλοπολυβόλο πρώτα και αμέσως μετά ένας στρατιώτης, έως εκεί επάνω ψηλός. Με κράνος, με εξάρτηση, με μπότες και με τα τσίγκινα εκείνα που κρεμούσαν στο στέρνο τους. Και κυρίως με όλα τα διακριτικά της Βέρμαχτ.

«Εγκώ, Γκερμανό!» μας συστήθηκε όταν μπήκε μέσα.

«Κι εμείς που νομίσαμε ότι ήσουν της οικογενείας...» είπα από μέσα μου. Αλλά το ύφος του δεν άφηνε περιθώρια για αστεϊσμούς, γιατί ξαφνικά μου πέρασε από το νου πως θα μπορούσε να έχει έρθει το τέλος μας.

«Κλέψανε κάτι λάστιχα εδώ από κάτω» μας λέει ο διερμηνέας του, που είχε κουβαληθεί κι αυτός. «Και, αν ως το πρωί δε βρεθούν, θα σας μαζέψουμε όλους...»

«Αν μας βρεις, κόπανε» ξαναείπα από μέσα μου, περίμενα να τελειώσει τις απειλές του, να φύγει και άρον άρον μάζεψα όλη την οικογένεια και εξαφανιστήκαμε, αφήνοντας πίσω τα υπάρχοντα μας όλα! Τα οποία υπάρχοντα γύρισα να τα πάρω καμιά δεκαριά μέρες μετά. Με είδαν, που λέτε, οι γείτονες να επιστρέφω στο σπίτι της Μαγδαληνής, περίμεναν λίγο και μετά ξεθάρρεψαν. Πλησίασαν, ζήτησαν συγγνώμη και ευγενικά μου είπαν:

«Μα γιατί τους πήρατε και φύγατε; Όλοι το ξέρα-

με ότι είστε Εβραίοι. Όλη η γειτονιά το ήξερε...».

Γι' αυτό σας λέω: Το έθνος είχε μεγάλη ανάταση!

Κι έτσι άρχισε για μας αυτός που εγώ ονόμασα «ο πιο μεγάλος χρόνος του Πολέμου». Αλλού κρυβότανε ο μπαμπάς και η μαμά. Αλλού η Σεσίλ, αλλού η νόνα Εσθήρ κι αλλού εγώ. Συνήθως ο ένας να μην ξέρει πού κρύβεται ο άλλος, ώστε, αν κάποιος συλληφθεί, να μην κινδυνέψουν οι υπόλοιποι. Να βρεις χρήματα για να κρυφτείς, τρόφιμα για να επιβιώσεις και κυρίως σπίτι να σε φιλοξενήσει. Ένας αληθινός Γολγοθάς! Που τον ανεβήκαμε θέλοντας και μη, χάρη και στον Αντρέα, που οργάνωσε, αυτός κυρίως, την κρυφή ζωή μας και που στο τέλος μας προμήθευσε και πλαστές ταυτότητες. Έργο του απαράμιλλου Αγγέλου Έβερετ, του αστυνομικού διευθυντή της Αθήνας, που Εβραίο δεν άφησε αβοήθητο, κάτω από τη μύτη των Γερμανών, τους οποίους υποτίθεται πως υπηρετούσε...

Χάρη στον άνθρωπο αυτόν πλήθος Έλληνες εβραϊκής καταγωγής στο τέλος σώθηκαν. Κυρίως χάρη στις πλαστές του ταυτότητες, που στο κάτω μέρος τους έφεραν φαρδιά πλατιά την υπογραφή του. Όπως ακριβώς και η δική μου, με το όνομα Μαρία Φιούμη, εκ Χανίων Κρήτης παρακαλώ, ώστε να είναι μακριά ο τόπος της καταγωγής και δύσκολη η επαλήθευση σε ώρα ανάγκης. Και μπορούσαμε να κυκλοφορούμε με την ελπίδα ότι, έτσι και μας έπιαναν, όλο και κάποια πιθανότητα θα είχαμε να τη σκαπουλάρουμε.

Δυο άνθρωποι λοιπόν, ο Έβερετ και ο Γιώργος Καράντζας, είχαν στήσει βιομηχανία σωστή πλαστών ταυτοτήτων και δεν ξέρω πώς, αλλά είχαν καταφέρει — ο Έβερετ κυρίως — να πείσουν και τα αστυνομικά όργανα να μας βοηθάνε σε περιπτώσεις ανάγκης.

Και ένα απόγευμα θυμάμαι ήμουνα κοντά στην Ομόνοια και περπατούσα, όταν έπεσα σ' ένα από τα συνηθισμένα μπλόκα των κατακτητών, που, άντε βρες γιατί, έψαχναν κάποιους για κάτι ή απλώς για ομήρους. Λίγο πιο κάτω από το «Rex» βρισκόμουν κι άρχισαν οι αστυνομικοί να ζητούν ταυτότητες...

Καλή του ώρα όπου κι αν βρισκείται ο αστυνομικός που ζήτησε τη δική μου. Την κοίταξε, με κοίταξε και μου πέταξε ένα:

«Εσύ στρίβε από δω!». Και μου 'δείξε προς την οδό Γλαδστώνος. Και με έσωσε έτσι, χωρίς ποτέ να αντιληφθώ το πώς κατάλαβε ότι η Μαρία Φιούμη ήταν απλώς ένα ψευδώνυμο...

Ποιος από όλους εμάς δεν ξέρει, άλλωστε, πως ό-

ταν οι Ναζί κάλεσαν την εβραϊκή κοινότητα τάχα μου για εξακρίβωση στοιχείων οι ανυποψίαστοι που πήγαν βρήκαν τους Έλληνες αστυνομικούς να τους υποδέχονται αναίτια εριστικοί. Να τους σπρώχνουν και να τους απωθούν.

«Αργήσατε, φύγετε, πηγαίνετε πίσω...» Έκανες να πεις «μα...» και σου απαντούσαν: «Δεν έχει μα, αργήσατε, σας λέμε, κάντε μεταβολή και φύγετε». Και έτσι σώθηκαν ουκ ολίγοι, που το χρωστάνε κι αυτοί στον άνθρωπο εκείνο: στον Άγγελο Έβερετ.

Ήταν κι ο Δαμασκηνός, βέβαια, ο Αρχιεπίσκοπος, που κάποια στιγμή της Κατοχής, στην πιο μαύρη της ώρα, έβγαλε τη μοναδική εκείνη ανακοίνωση, διαμαρτυρούμενος για όσα τραβούσαν οι εβραϊκής καταγωγής συμπολίτες του. Και που ήταν η αιτία μετά τη συνάντησή του με το ραβίνο των Αθηνών, τον Μπαρτζιλιάι, να κάνει ο ραβίνος τη δήλωση: «Ο σώζων εαυτόν σωθήτω. Όσο για μένα, ανεβαίνω στο βουνό...». Και αφυπνίστηκαν όσοι αφυπνίστηκαν από τους ομόθητους του και κρύφτηκε ο καθένας όπου μπορούσε...

Και ήταν πολλά τα σπίτια που μας φιλοξένησαν τον καιρό εκείνο.

Όπως πολλοί ήταν και εκείνοι που δέχτηκαν να πάρουν το ανάλογο ρίσκο. Μόνο και μόνο γιατί δεν το χωρούσε ο νους τους πώς μπορούσες να χαθείς από τη ζωή απλώς γιατί η μητέρα, η γιαγιά ή η προγιαγιά σου ήταν Εβραία.

.....
.....

Τώρα όσοι μπορούσαν ανέβαιναν στο βουνό. Πρέπει να πω ότι το ΕΑΜ και ο ΕΔΕΣ κινητοποιήθηκαν αμέσως και δέχτηκαν στους κόλπους τους ουκ ολίγους Εβραίους. Και τους έσωσαν.

Οι υπόλοιποι, όπως μπορούσαν. Ο ένας εδώ, ο άλλος εκεί. Ακόμα και ο καντηλανάφτης μιας εκκλησίας στα Νέα Λιόσια Εβραίος ήταν. Και τον έκρυβε ο εφημέριος εκεί, κατά το παράδειγμα του Δαμασκηνού, εκείνου του λεβεντόπαπα.

Αλλά τα χρήματα τέλειωναν. Όσες λίρες υπήρχαν πήγαιναν δεξιά και αριστερά, για να κρυφτούμε, να φάμε και να επιζήσουμε.

.....
.....

Τελικά, με τη βοήθεια φίλων που τους έκρυψαν, η οικογένεια Μισραχή σώθηκε από τους διωγμούς των Γερμανών.

ΜΝΗΜΕΙΟ ΟΛΟΚΑΥΤΩΜΑΤΟΣ ΣΤΟ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ

Οι Αρχές της πόλης προ του Μνημείου κατά την τελετή των αποκαλυπτηρίων.

Στις 25 & 26 Μαΐου 2002 ο Δήμος Διδυμοτείχου, σε συνεργασία με το Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος, διοργάνωσαν διήμερο εκδηλώσεων αφιερωμένων στη μνήμη των 900 Εβραίων του Διδυμοτείχου που εξοντώθηκαν από τους Ναζί κατά το Ολοκαύτωμα.

Οι εκδηλώσεις εντάχθηκαν στα πλαίσια της εβδομάδας των “Ελευθεριών 2002”, που διοργανώνει ετησίως ο Δήμος, την τελευταία εβδομάδα κάθε Μαΐου, εορτάζοντας την επέτειο της απελευθέρωσης της πόλης.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε με πολιτιστική εκδήλωση, το βράδυ του Σαββάτου 25.5.02, στον Δημοτικό Κινηματογράφο, με τους χαιρετισμούς του δημάρχου κ. Ευάγγελου Α. Παπασαρούχα και του προέδρου του Κεντρικού Ισραηλιτικού Συμβουλίου Ελλάδος κ. Μωϋσή Κωνσταντίνη. Κεντρικός ομιλητής της εκδήλωσης ήταν ο καθηγητής Διεθνούς Δικαίου κ. Σταμάτης Γεωργούλης, ο οποίος μίλησε με θέμα “Πτυχές του Ολοκαυτώματος των Εβραίων του Διδυμοτείχου”. Ακολούθησε καλλιτεχνικό πρόγραμμα με τη χορωδία της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης.

Την επομένη, 26.5.02, έγινε η τελετή αποκαλυπτηρίων του Μνημείου στο χώρο της παλαι-

άς Συναγωγής η οποία καταστράφηκε κατά την Κατοχή. Στο χώρο αυτό και δίπλα στο Μνημείο διασώζεται και συντηρείται από το Δήμο τμήμα του δαπέδου της τέως Συναγωγής.

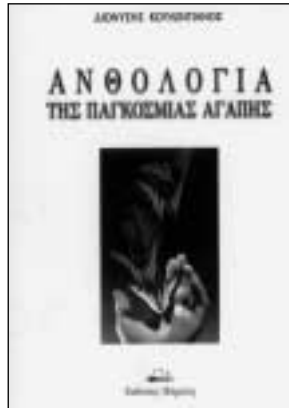
Κατά την τελετή ο Ραββίνος Θεσσαλονίκης ανέπεμψε επιμνημόσυνη δέηση για τα θύματα του Ολοκαυτώματος. Στη συνέχεια ο δήμαρχος του Διδυμοτείχου και ο πρόεδρος του ΚΙΣ μίλησαν για τη σημασία της διατήρησης της ιστορικής μνήμης και έκαναν τα αποκαλυπτήρια του Μνημείου. Ακολούθησε κατάθεση στεφάνων από τις τοπικές Αρχές, τήρηση ενός λεπτού σιγής και η ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου.

Στις εκδηλώσεις παρέστησαν ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου και Ορεστιάδας κ.κ. Νικηφόρος, εκπρόσωπος των Μουσουλμάνων, εκπρόσωποι των τοπικών Αρχών και των Εβραϊκών Κοινοτήτων και Οργανισμών απ’ όλη την Ελλάδα.

Το Μνημείο Διδυμοτείχου

Βιβλίο

ΔΙΟΝΥΣΗ ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ
Ανθολογία της παγκόσμιας αγάπης
(Αθήνα, Εκδόσεις Πάραλος, 2002)

Αποτέλεσμα εργασίας πολλών ετών η Ανθολογία αυτή επιδιώκει να παρουσιάσει την παγκοσμιότητα της Αγάπης, όπως επίσης και την αναγκαιότητά της στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων.

Στην παρούσα Ανθολογία καταχωρούνται πεζά και ποιητικά κείμενα Ελλήνων και ξένων δημιουργών, καθώς και του ίδιου του ανθολόγου, ο οποίος έχει μεταφράσει και τα αντίστοιχα ξένα.

Πρόκειται για μία ενδιαφέρουσα επιτομή.

ΜΙΣΕΛ ΦΑΪΣ
Το μέλι και η στάχτη του Θεού
(Αθήνα, Εκδόσεις Πατάκη, 2002)

Ζωγράφος, αισθητικός και λαογράφος, μα πάνω απ' όλα μνημειώδης πεζογράφος και διδαλώς αφηγητής, ο Τζούλιο Καϊμη (1897-1982) από νωρίς προικίστηκε για αφανής. Βαρήκος, πρώην εύπορος και ξένος της σαρκός, ρίχτηκε σ' έναν κόσμο που ο στοχασμός του δεν εξυπηρετούσε κανέναν.

Ο Μισέλ Φαΐς, αλέθοντας βιογραφικές λεπτομέρειες του Τζ. Καϊμη, θραύσματα από το λαθρόβιο έργο του κι ένα ημερολόγιο (που ουσιαστικά ξαναμοιράζει το χρόνο), φιλοδοξεί να μιλήσει

για την αυστηρή τέχνη της ζωής. "Το μέλι, και η στάχτη του Θεού" είναι ένα μυθιστόρημα που δε φοβάται την κλεψιγαμία (ανάμεσα στο καταγραμμένο και στο επινοημένο), που δεν κόπτεται να υπηρετήσει καμία μυθοπλαστική ενότητα ή αποσπασματικότητα, που δε διστάζει να βουλιάξει στη στάχτη μιας γαλήνιας εξαθλίωσης, προκειμένου να γευτεί το μέλι μιας κρίσιμης εποχής και μιας αφηγηματικής περιπέτειας. Το μέλι και η στάχτη του Θεού είναι το μακρύ, θρυμματισμένο παραμύθι ενός παρία της πνευματικής μας ιστορίας, ο οποίος εξακολουθητικά προκαλεί τις συλλογικές αυταπάτες μας.

Το Φέγγος της Ιωάννας Τσάτσου
(Αθήνα, Ursa Minor/Ευθύνη, 2002)

Ο πέμπτος τόμος της σειράς Ursa Minor /Ευθύνη είναι αφιερωμένος στο λογοτεχνικό έργο της Ιωάννας Τσάτσου.

Ο τόμος περιέχει ομιλίες, μελέτες για το έργο αυτό από τον ακαδημαϊκό κ. Κ.Ι. Δεσποτόπουλο, την πρύτανη κ. Ελένη Γλύκατζη-Αρβελέρ, τον καθηγητή κ. Δ.Κ. Μαγκλιβέρα και το συγγραφέα κ. Κ.Ε. Τσιρόπουλο. Επίσης καταχωρούνται κριτικά κεί-

μενα καθώς και επιστολές κορυφαίων Ελλήνων πνευματικών ανθρώπων που αναφέρονται στα βιβλία της μεγάλης αυτής Ελληνίδας.

ΕΡΑΤΟΣΘΕΝΗ ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ
Η πόλη της άδουσα
Ανθολόγιο Ηπειρωτικής πεζογραφίας
(Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, Ιωάννινα, 2002)

Συνεχίζοντας τη σημαντική προσφορά της στα πνευματικά δρώμενα της Ελλάδος, με ιδιαίτερη πάντα έμφαση στον ηπειρωτικό χώρο, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων και προσωπικά ο Νομάρχης κ. Νικ. Ζαρμπαλάς, εξέδωσε ένα θαυμάσιο τόμο ηπειρωτικής πεζογραφίας. Δημοσιεύονται κείμενα 14 πεζογράφων τα οποία ως αφηγήματα διηγήματα, αναμνήσεις κλπ. περιγράφουν ιστορίες και συμβάντα (πραγματικά ή φανταστικά) που έλαβαν χώρα στην Ήπειρο-Ιωάννινα. Επαινετή η πρωτοβουλία, εξαιρετικό το αποτέλεσμα.

ΖΑΚΙΝΟΥ ΦΙΛΟΣΩΦ
Να γίνει ένας πόλεμος να... ησυχάσουμε
(Λάρισα, "Ελλά", 2002)

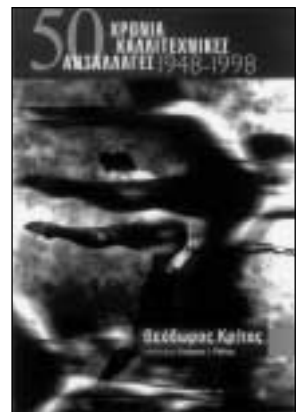
Ο Ισαάκ Φιλοσόφ γεννήθηκε στη Λάρισα το 1926. Κατά την Κατοχή υπήρξε αντάρτης στα βουνά, στη συνέχεια υπηρέτησε ως έφεδρος αξιωματικός και μετά την αποστράτευσή του μετανάστευσε στο Ισραήλ.

Όπως γράφει, προλογίζοντας το βιβλίο ο κ. Εσράφ Μωύσης, "Ο Φιλοσόφ από τα μαθητικά χρόνια και σχεδόν μέχρι τα εφηβικά, κάτι ασυνήθιστο γι' αυτές τις ηλικίες, ο άνθρωπος μας υπήρξε ήρωας και πρωταγωνιστής ταυτόχρονα των όσων τόσο παραστατικά αφηγείται. Δεν είχε

δηλαδή ακόμα μεστώνει ως άνθρωπος και πρόλαβε να ζήσει, μέσα στα λίγα χρόνια της νιότης του, πολλές ζωές μαζί, να αντέξει και να βγει τελικά μέσα από τις οδυνηρές και τραυματικές εμπειρίες, όρθιος και με αρκετή σοφία, ώστε να έρχεται, ύστερα από 50 και πάνω χρόνια από τα γεγονότα, να μας κάνει με το βιβλίο του κοινωνούς εκείνων των συνθηκών της ζωής και της δράσης του.

Μας δίνεται λοιπόν ένα συγκλονιστικό όσο και συγκινητικό ιστορικό-βιογραφικό αφήγημα, άξιο προσοχής και ως τέτοιο θα συνηθίσουμε τον αναγνώστη να το δει, να το περιβάλλει με το ενδιαφέρον του και να το διεξέλθει μέχρι τέλους, θα διαπιστώσει τότε ότι άξιζε τον κόπο να διαθέσει το χρόνο, που χρειάστηκε".

ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΚΡΙΤΑ
50 χρόνια καλλιτεχνικές ανταλλαγές (1948 - 1998)
(Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2002)

Πρόκειται για μαρτυρία εξαιρετικού ενδιαφέροντος, η οποία καλύπτει 1 000 περίπου ανταλλαγές ελληνικών και ξένων καλλιτεχνικών συγκροτημάτων όπως τις διοργάνωσε ο Θεόδωρος Κρίτας από το 1948 ως το 1998

στην Ελλάδα και στον υπόλοιπο κόσμο. Το 50 χρόνια καλλιτεχνικές ανταλλαγές ολοκληρώνει -με φωτογραφικό υλικό και έγγραφο-μα προγενέστερη καταγραφή του συγγραφέα, η οποία κυκλοφόρησε περίπου (Εκδόσεις Νέα Σύνορα/Α Λιβάνης) με τον τίτλο Τα πρώτα χρόνια, καλύπτοντας τη θεατρική και δημοσιογραφική δραστηριότητά του ως το 1947.

Στην έκταση των 500 σελίδων του βιβλίου αποτυπώνονται λεπτομερώς τα γεγονότα που έζησε ο ίδιος. Παράλληλα, ασκεί κριτική σε επωνύμους οι οποίοι -με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο-ωφέλησαν ή έβλαψαν την πολιτιστική υπόσταση της Ελλάδας. Οι πάντες και τα πάντα αναφέρονται στο βιβλίο αυτό με το όνομα τους. Καμιά σκιά, κανένα υπονοούμενο δεν θολώνει το τοπίο της πολύτιμης αυτής μαρτυρίας.

Σε κάθε σχετική περίπτωση, το αληθές του λόγου αποδεικνύεται με έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία ή με αξιόπιστες μαρτυρίες.

ARNALDO MOMIGLIANO
Συμβολή στην ιστορία του Εβραϊσμού

(Εκδόσεις Eclat, επιμέλεια Sylvia Berti, μετάφραση από τα ιταλικά Patrizia Farazzi, σελ. 304)

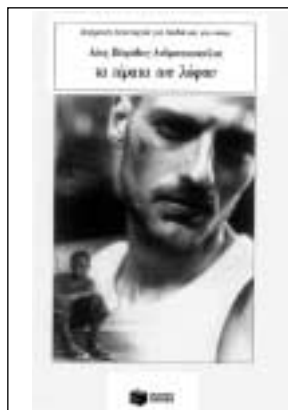
Η έκδοση, στη Γαλλία, των Εβραϊκών Σελίδων που κυκλοφόρησαν το 1987, χρονιά του θανάτου του Momigliano, μας επιτρέπει να ξαναβρούμε τα κυριότερα κείμενα που αφιέρωσε ο ιταλός σοφός, από το 1934, σε εβραϊκά θέματα της αρχαιότητας αλλά και στην εβραϊκή σκέψη της εποχής του μέσω νεκρολογιών (των Leo Strauss και Gertrund Bing) ή σημειώσεων πάνω σε σημαντικές εργασίες (των Moses Finley και Gershom Sholem). Αν κάποια συμπεράσματα είναι σήμερα ξεπερασμένα, απλά λόγω της ανακάλυψης νέων ντοκουμέντων, ωστόσο οι αναλύσεις του Momigliano το Φλάβιο Ιώσηπο και τις σχέσεις μεταξύ Ελλήνων και Εβραίων, παραμένουν διεισδυτικές για την Αρχαιότητα, προαναγγέλοντας τον συγγραφέα του βιβλίου «Σοφίες των Βαρβάρων».

NOMOKANONIKA
Επιθεώρηση Εκκλησιαστικού και Κανονικού Δικαίου
(Αθήνα, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή κ. Ιω. Μ. Κονιδάρη και με συντακτική επιτροπή στην οποία

μετέχουν οι Καθηγητές κ.κ. Χαρ. Κ. Παπαστάθης και Γεώργιος Α. Πουλές, κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος. Τα "Νομοκανονικά" αποβλέπουν στην ύπαρξη ενός εντύπου στο οποίο θα διεξάγεται δημόσιος επιστημονικός διάλογος για ζητήματα του Εκκλησιαστικού και του Κανονικού Δικαίου, όπως κι από το πρώτο τεύχος φαίνεται.

ΛΟΤΗΣ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ
Τα τέρατα του λόφου
(Αθήνα, Πατάκης, 2002)

Στη σειρά των πολλών και βραβευμένων βιβλίων για παιδιά και νέους της κας Λότης Πέτροβιτς-Ανδρουτσοπούλου, το νέο έργο της στηρίζεται στο φανταστικό ερώτημα του αν "Υπάρχουν τέρατα πραγματικά στις μέρες μας ή τα συναντάμε μόνο στα παραμύθια". Με βάση "τα τέρατα" η συγγραφέας εξιστορεί μυθιστορηματικά διάφορα ιστορικά γεγονότα και κοινωνικές ιστορίες της πρόσφατης εποχής, κατά παιδαγωγικό τρόπο.

ΙΣΡΑΕΛ ΡΟΖΕΝΦΙΛΑΝΤ
Η Μεγαλομανία του Φρόιντ
μτφρ. Κώστας Θεολόγου,
(Καστανιώτης, 2002)

Ο Ισραήλ Ρόζενφιλντ είναι συγγραφέας αρκετών μη λογοτε-

χνικών βιβλίων, αρθρογραφεί συχνά στην New York Review of Books και διδάσκει ιστορία στο Πανεπιστήμιο Σίτυ της Νέας Υόρκης. Μεταξύ των βιβλίων του, αρθρογραφεί συχνά στην New York Review of Books και διδάσκει ιστορία στο Πανεπιστήμιο Σίτυ της Νέας Υόρκης.

"Η Μεγαλομανία του Φρόιντ" (Freud's Megalomania), του Ισραήλ Ρόζενφιλντ (Israel Rosenfield), κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Καστανιώτη πριν από λίγους μήνες. Τη μετάφραση- απόδοση στα ελληνικά υπογράφει ο Κώστας Θεολόγου.

Στο "New York Times Book Review" γράφηκε ότι το βιβλίο είναι "μια έξοχη επινόηση... ένας θρίαμβος του συνδρόμου της φευδούς μνήμης, που ονομάζεται σύγχρονο μυθιστόρημα".

Πρόκειται για μια σάτιρα, που αναφέρεται στον Φρόιντ, στους τιμητές του, αλλά και στους λάτρεις του, σε ένα μαγικό κοκτέιλ ιστορικών γεγονότων ανάμικτων με μια μυθιστορηματική πραγματικότητα.

Ένα χειρόγραφο χαμένο για πολύ καιρό είναι το κλειδί για την κληρονομιά του Φρόιντ. Μια μυθιστορημική γυναίκα που ισχυρίζεται ότι είναι η κόρη του παράνομου παιδιού του, δηλαδή εγγονή του- μια συνωμοσία σιωπής περιβάλλει το μαρτύριο των βασανισμένων από τον πόλεμο στρατιωτών η λαγνεία ενός σύγχρονου επιστήμονα να κατασκευάσει το απόλυτο ρομπότ, τη μηχανή Μέρβιλιν. Αυτές είναι κάποιες από τις ιστορίες, που προωθούν την αφήγηση ενός ιδιοφυούς μυθιστορήματος.

Με μίαν εκπληκτική παραποίηση της ιστορίας και προκαλώντας με τρόπο παιχνιδιάρικο τη σημερινή αιώνα διαμάχη για τον Φρόιντ, ο Ισραήλ Ρόζενφιλντ μας αποκαλύπτει έναν Φρόιντ, ο οποίος ανατρέχει στο έργο της ζωής του και συνειδητοποιεί ότι όλα όσα μας είπε ήταν λάθος. Από το οπισθόφυλλο του βιβλίου αντιγράφουμε:

"Οι ακαδημαϊκοί ερευνητές πιστεύω ότι θα τα χάσουν με τη γονιμότητα του πνεύματός του Φρόιντ τα τελευταία χρόνια της ζωής του. Ακόμη κι εκείνοι που είναι σφοδρά αντίθετοι με τις δογματικές απόψεις του Φρόιντ δεν έχουν καταλήξει σε κριτικές εξίσου εμβριθείς με αυτές που έχει διατυπώσει ο ίδιος ο Φρόιντ στο Χειρόγραφο.

Περισσότερο από οποιονδήποτε επικριτή του, ο ίδιος ο Φρόιντ, όχι μόνον προέβλεψε τις λαϊκές, επιστημονικές και ακαδημαϊκές αντιδράσεις στο έργο του επί μισό αιώνα μετά από το θάνατό του, αλλά κατανόησε την ιστορία της επιστήμης με ένα βάθος που απουσιάζει ακόμη και από τους ίδιους τους φιλοσόφους της επιστήμης. Ο εμπαιγμός με τον ο-

ποίο αντιμετώπιζαν, αλλά και αντιμετώπιζον, τον Φρόιντ χάνει την έντασή του, μόλις διαβάσουμε το Χειρόγραφο. Εδώ ο Φρόιντ φανερώνει ένα σκοτεινό προσωπικό μυστικό, το οποίο κατάφερε να διατηρήσει κρυφό από φίλους, από την οικογένεια κι απ' τα μάτια του κόσμου για περισσότερα από πενήντα χρόνια".

Έχοντας συνειδητοποιήσει λοιπόν ότι είναι και ο ίδιος θύμα της δικής του αυταπάτης, ο Φρόιντ αναλαμβάνει να... στρώσει τα πράγματα.

ΜΕΘΟΔΙΟΥ Γ. ΦΟΥΓΙΑ, Μητροπολίτου Πισιδίας
Επιλογή κριτικών και απόψεων στις εργασίες μου
(Αθήνα, 2002).

Κριτικές που δημοσιεύθηκαν για τα έργα και τους 44 τόμους των Επιστημονικών Επετηρίδων που εξέδωσε ο πολυγραφότατος Μητροπολίτης Πισιδίας περιέχει ο συγκεκριμένος τόμος, ο οποίος παρέχει σαφή εικόνα της πνευματικής προσφοράς του συγγραφέως.

Την έκδοση προλογίζει ο πρ. πρωθυπουργός Γεώργιος Ράλλης.

Όταν οδηγεί η εμπάθεια...

Στο Κύριο Άρθρο της πρώτης σελίδας του παρόντος τεύχους του περιοδικού μας γίνεται αναφορά στα γεγονότα της Μέσης Ανατολής και στις αντιδράσεις κάθε είδους που αυτά προξένησαν στην Ελλάδα. Το ελεύθερο πνεύμα που χαρακτηρίζει τις σελίδες των «Χρονικών», στα είκοσι πέντε χρόνια της κυκλοφορίας τους, οδήγησε, όπως πάντα, στην αποφυγή κριτικής ή αντιλόγου στα όσα ειπώθηκαν ή γράφηκαν σχετικά.

Ως παράδειγμα αναφέρουμε ότι, ενώ ο καθηγητής κ. Χρήστος Γιανναράς, με αντισημιτικό μένος, χρησιμοποίησε κατ' επανάληψη το χώρο που του παρέχει η «Καθημερινή» στις σελίδες της για να στραφεί κατά του Εβραϊσμού, ουδέποτε θελήσαμε να του απαντήσουμε.

Προτιμήσαμε να ακολουθήσουμε αυτή την τακτική όχι από έλλειψη ισχυρών επιχειρημάτων αλλά γιατί θεωρούμε ότι σε τίποτα δεν ωφελεί η συζήτηση με

άτομα που κατέχονται από έξαλλη εμπάθεια. Για τα όσα όμως ο κ. Γιανναράς παρουσίασε ως «στοιχεία» (αποφεύγουμε να βάλουμε προσδιοριστικό επίθετο), άλλοι - δημοσιογράφοι και ερευνητές - τού απάντησαν από τις στήλες της εφημερίδας «Αυγή», του περιοδικού «Πολίτης» κ.ά. Περισσότερα όμως περιλαμβάνονται στην εφημερίδα «Ελευθεροτυπία», της 22 Ιουνίου 2002, στον «Ιό της Κυριακής» που συντάσσουν οι κ. κ. Τ. Κωστόπουλος, Δ. Τρίμης, Δ. Ψαρράς και η κα Αγγ. Ψαρρά. Περιοριζόμαστε στη χωρική σχολιασμό αναδημοσίευση του κειμένου της «Ελευθεροτυπίας» σημειώνοντας μόνον ότι η εν γένει επιφυλλιδογραφία και επιχειρηματολογία στα παντοειδή δημοσιεύματα του κ. Γιανναρά στην «Καθημερινή» τον έχουν τόσο απομονώσει ώστε ο ίδιος αναρωτάται: «Πού είναι οι (υποστηρικτές) φίλοι;» («Καθημερινή», 9.6.2002).

Ελληνορθοδοξία με αγκυλώσεις

Έκαναν οι Εβραίοι διακοπές στο Άουσβιτς; Πόσο συνάδει με την όποια ακαδημαϊκή δεοντολογία το να χρεώνεις σε κάποιο συγγραφέα τα αντίθετα ακριβώς απ' ό,τι έχει γράψει; Και τι είδους “βοήθεια” μπορούν να προσφέρουν οι φίλοι του σ' έναν πανεπιστημιακό, που πιάστηκε στα πράσα να διαπράττει μια τέτοια λαθροχειρία;

Τα παραπάνω ερωτήματα μπορεί να μοιάζουν ρητορικά, όμως δεν είναι. Αντίθετα, συνδέονται με όσα ένας γνωστός διανοητής της καθ' ημάς Ορθοδοξίας, ο Χρήστος Γιανναράς, εξέθεσε σε δύο πρόσφατα άρθρα του στην “Καθημερινή”. Ας πάρουμε, όμως, τα πράγματα με τη σειρά.

Ο Ρόμπερτ Φισκ, το Ολοκαύτωμα...

Ολα ξεκίνησαν στις 17 Μαρτίου, όταν στην επιφυλλίδα του ο κ. Γιανναράς αναφέρθηκε στους βομβαρδισμούς των Παλαιστινίων από το Ισραήλ με την παρακάτω -επί λέξει- διατύπωση: “Ο θάνατος στα καζι-στικά κρεματόρια ήταν αναμνηχή σε σύγκριση με αυτή τη φρικη - υπάρχει πάντα το βιβλίο ενός Δυτικού, του Ρόμπερτ Φισκ, που τεκμηριώνει γεγονότα”.

Ο απροκάλυπτος αντισημιτισμός της επίμαχης φράσης δεν χρειάζεται, νομίζουμε, τον παραμικρό σχολιασμό. Ούτε η διαφανής πρόθεση του συντάκτη της να σχετικοποιήσει τη βιομηχανικά οργανωμένη εξολόθρευση εκατομμυρίων ανθρώπων, μέσα από τη σύγκρισή της με εντελώς ανόμοιες καταστάσεις. Πολύ

λογικά, λοιπόν, οι πρώτες αντιδράσεις για το παραπάνω κείμενο (του **Αγγέλου Ελεφάντη** λ.χ. στον “Πολίτη”), εστίαστηκαν στα αυτονόητα.

Η υπόθεση είχε όμως και μια άλλη, εξίσου ενδιαφέρουσα πτυχή. Προκειμένου να “τεκμηριώσει” τον ισχυρισμό του περί “αναψυχής”, ο κ. Γιανναράς παραπέμπει, όπως είδαμε, σε μια συγκεκριμένη βιβλιογραφική αναφορά: κάποιο βιβλίο του γνωστού δημοσιογράφου της βρετανικής “Independent” (και παλιότερα των “Times”) **Ρόμπερτ Φισκ**, το οποίο “τεκμηριώνει γεγονότα”. Μόνο που ο Φισκ στην πραγματικότητα έχει γράψει τα εντελώς αντίθετα απ’ όσα του αποδίδει ο καθηγητής του Παντείου!

Γνωστός στο ελληνικό κοινό από τα άρθρα του ενάντια στον πρόσφατο πόλεμο του Αφγανιστάν, κι αδιαμφισβήτητα ένας από τους καλύτερους ανταποκριτές της Μέσης Ανατολής, ο Ρόμπερτ Φισκ έχει γράψει συνολικά τρία βιβλία. Τα δύο πρώτα ασχολούνται με το ζήτημα της Ιρλανδίας, άρα είναι άσχετα με το αντικείμενό μας. Το τρίτο τιτλοφορείται “*Κρίμα το έθνος. Ο Λίβανος εν πολεμώ*” (“Pity the Nation. Lebanon at war”), εκδόθηκε το 1992 από τις πανεπιστημιακές εκδόσεις της Οξφόρδης και αποτελεί μια ζωντανή περιγραφή του λιβανικού εμφυλίου και της ισραηλινής εισβολής του 1982 από τον αυτόπτη μάρτυρα συγγραφέα. Φως φανάρι πως αυτό είναι το βιβλίο που επικαλείται ο κ. Γιανναράς.

Μάταια, ωστόσο, ο αναγνώστης θα αναζητήσει σ’ αυτό το βιβλίο οποιαδήποτε τεκμηρίωση των εκτιμήσεων του κ. Γιανναρά περί “αναψυχής” στους θαλάμους αερίων. Το αντίθετο, μάλιστα. Προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα την ιστορική βάση του επιθετικού εθνικισμού του Ισραήλ, ο Ρόμπερτ Φισκ αφιερώνει ολόκληρο το πρώτο κεφάλαιό του στην επίσκεψη που πραγματοποίησε, επί τούτου, το 1986 στους χώρους του Ολοκαυτώματος (σ.1-11).

Τόσο η ματιά όσο και τα συμπεράσματά του είναι σαφέστατα: “*Τέσσερις μέρες νωρίτερα, βρισκόμουν στη Βηρυτό. Πέρασα με το αυτοκίνητο έξω από τα στρατόπεδα της Σάμπρα και της Σατίλα και κατευθύνθηκα προς το αεροδρόμιο, γιατί υποπτευόμουν ότι στην Πολωνία, στο Αουσβιτς, βρίσκονται τα*

κλειδιά για ό,τι είχα δει στο Λίβανο. Κι όμως... Τα ξεστά, ακατάστατα φονικά της Μέσης Ανατολής απέχουν έτη φωτός από τούτον τον παγερό, μεθοδικό χώρο. Καμιά σφαγή στο Λίβανο δεν θα μπορούσε να συγκριθεί ούτε από μακριά με τούτη σε μέγεθος, σε επιστημονική μοχθηρότητα. Η κλίμακα του Ολοκαυτώματος εδώ -των Τσιγγάνων, των μη Εβραίων Πολωνών καθώς και των Εβραίων- ήταν τόσο ακατανόητη, ώστε οι δεκάδες χιλιάδες των νεκρών στο Λίβανο να μοιάζουν κατά κάποιον τρόπο σαν κάτι το άσχετο” (σ.6).

Κάθε άλλο παρά “αναψυχή”, δηλαδή... Αλλά και όσον αφορά το άμεσο ερέθισμα που τροφοδότησε την αντισημιτική αποστροφή του κ. Γιανναρά, τους φρικαλέους δηλαδή ισραηλινούς βομβαρδισμούς της Βηρυτού με βόμβες φωσφόρου, ο Ρόμπερτ Φισκ φροντίζει να ξεκαθαρίσει τη θέση του: “*Ακόμη κι όταν είδαμε στο νοσοκομείο Μπαρμπιό τα εγκαύματα από τις βόμβες φωσφόρου που μετέτρεψαν εκείνα τα δυο μωρά σε ανθρώπινους πυρσούς*”, γράφει για τον ίδιο και τους συναδέλφους του, “*ουδέποτε μιλήσαμε για τους Ισραηλινούς σαν να ήταν ναζί. Καμιά ισραηλινή κυβέρνηση δεν αποπειράθηκε ποτέ τη συστηματική εξολόθρευση μιας ολόκληρης φυλής ανθρώπων*” (σ. 389).

... και ο «ερμηνευτής» του

Τη λαθροχειρία αυτή εντόπισε -και επισήμανε με άρθρο του στον “Πολίτη” του Απριλίου- ένα από τα μέλη της συντακτικής ομάδας του “Ιού” (ο Τάσος Κωστόπουλος). “*Τα πράγματα*”, κατέληγε εκείνο το κείμενο, “*είναι λοιπόν εξαιρετικά σαφή. Είτε ο αρθρογράφος της έγκυρης “Καθημερινής” δεν έχει διαβάσει το βιβλίο του Φισκ που επικαλείται, και άντλησε την επ’ αυτού εντύπωσή του από κάποια συζήτηση καφενείου (πράγμα κατανοητό ίσως για τους τηλεσχολιαστές τύπου Τράγκα, ανεπίτρεπτο όμως για έναν πανεπιστημιακό, και δη σε σχολή Πολιτικών Επιστημών). Είτε το διάβασε και δεν κατάλαβε τι διάβασε (πράγμα εξίσου προβληματικό). Είτε, τέλος, κατάλαβε πολύ καλά, αλλά δεν είχε κανένα πρόβλημα να διαστρέψει πλήρως το περιεχόμενό του -χρεώνοντας έτσι, μεταξύ άλλων, σε έναν ευρύτερα αποδεκτό ‘Δυτικό’ τις δικές του ιδεοληψίες”*.

Παρακαλούμε να μας γνωρίζετε
την αλλαγή της διεύθυνσεως που λαμβάνετε το περιοδικό,
σημειώνοντας πρώτα την παλαιά και μετά τη νέα.
Ευχαριστούμε.

Αποσπάσματα από το άρθρο του “Πολίτη” κι ανάλογα σχόλια δημοσιεύθηκαν τις επόμενες μέρες, από άλλους συναδέλφους, στην καθημερινή και κυριακάτικη “Αυγή”.

Η απάντηση του κ. Γιανναρά ήρθε με μεγάλη καθυστέρηση στην επιφυλλίδα του της 9ης Ιουνίου. Χωρίς, ωστόσο, να κατονομάζονται ούτε καν τα έντυπα που φιλοξένησαν τη συγκεκριμένη καταγγελία. Και, το κυριότερο: χωρίς ούτε μια λέξη απ’ όσα ο Φισκ γράφει (πραγματικά) και τα οποία έρχονται σε κραυγαλέα αντίθεση με ό,τι του αποδίδει ο επιστήμων αρθρογράφος. Οι αναγνώστες της “Καθημερινής” πληροφορούνται, απλώς, ότι ο Φισκ “*πουθενά στο βιβλίο του δεν θεωρεί ‘αναψιχή’ τους θαλάμους αερίων!*”. Όσο για τον κ. Γιανναρά, αυτός “*απλώς εκφράζει μια σύγκριση διαφορετική από τις εκτιμήσεις του Φισκ*”. Κι όποιος κατάλαβε, κατάλαβε...

Το ζήτημα δεν θα άξιζε την παραμικρή αναφορά, αν περιοριζόταν σε ένα κάπως άτσαλο “μάζεμα” της όλης γκάφας. Όμως ο κ. Γιανναράς δεν περιορίζεται στην άμυνα, αλλά περνά στην αντεπίθεση. Κάνει λόγο για “*δημοσιεύματα αρρωστημένης εμπάθειας και αποκάλυπτης λασπολογίας*” και αποφαινεται ότι αποτελεί το στόχο μιας “*έκρηξης ψευδολογίας και φανατισμένης δολιότητας*”, η οποία μάλιστα “*αποκλείεται να έχει κίνητρα ιδεολογικά*” αλλά ούτε και προσωπικά: “*Αγνώω παντελώς τα ονόματα ή τα έχω μόνο ακουστά*”, γράφει, συνεπώς “*αποκλείεται να πρόκειται για ανθρώπους που τους έχω άσχημα συμπεριφερθεί ή αδικήσει*” [sic]. Αυτό δεν τον εμποδίζει καθόλου να αποφανθεί ότι τους (άγνωστους του) αντιφρονούντες “*δεν τους ενδιαφέρουν τα οράματα της Αριστεράς*” αλλά η χρησιμοποίηση της τελευταίας “*μόνο ως λόγου εξουσίας*”.

Ιδού, λοιπόν, η συνωμοσία. Όσοι ξεσκεπάζουν τις λαθροχειρίες της αντισημιτικής και ακροδεξιάς παραφιλολογίας, δεν κάνουν τίποτα άλλο παρά να επιδίδονται “*στην εξοφρενική υπεράσπιση του Κίσινγκερ και στη μαχητική υποστήριξη του Σαρόν*”. Διαλεκτική που θα τη ζήλευε και η σταλινικότερη από τις ηγεσίες της πάλαι ποτέ Αριστεράς. Ίσως δεν είναι καθόλου τυχαίο που η -τόσο προσφιλής στον κ. Γιανναρά- Ορθόδοξη Εκκλησία έχει ζητήσει εδώ και πολλά χρόνια επισήμως, μέσω του Πατριαρχείου Μόσχας, την αγιολογία του Ιωσήφ Στάλιν...

Το αμάρτημα του Κίσινγκερ

Ως εκ τούτου, ο κ. Γιανναράς αισθάνεται νομιμοποιημένος να καλέσει το χριστεπώνυμο πλήρωμα των

οπαδών του να τον προστατέψει από τους αμερικανοσιωνιστές σκευωρούς: “*Πλήθος πολύ, αριθμοί που με εκπλήσσουν γνωστών και άγνωστων σε κάθε πόλη φίλων. Γιατί δεν αποφάσισε ποτέ κανείς να αντιδράσει στα δημοσιεύματα της συκοφαντικής χυδαιολογίας, στη χυδαιότητα της φανατισμένης εμπάθειας; Ο πόλεμος της λάσπης συνεχίζεται χρόνια τώρα, το ίδιο και η αφόρητη μοναξιά*”. Ν’ αρπάξουν όλοι αυτοί από ένα παλούκι κι όποιον πάρει ο Χάρος;

Στο κάτω κάτω της γραφής, δεν είναι η πρώτη φορά που ο κ. Γιανναράς εκτίθεται έτσι χοντρά. Πριν από πέντε μόλις χρόνια, είχε υιοθετήσει τη γνωστή φαντασίωση της καθ’ ημάς Ακροδεξιάς, περί κάποιας δήλωσης Κίσινγκερ η οποία (υποτίθεται πως) θέτει ως υπ’ αριθμόν 1 στόχο της πολιτικής των ΗΠΑ την υπονόμευση των ... “*πολιτισμικών ριζών*” του “*Ελληνισμού*”. Όπως έχουμε γράψει αναλυτικά αλλού (“*K.E.*” 1.4.2001), η εν λόγω δήλωση-μαϊμού κυκλοφορεί από χρόνια στην πιάτσα, αναφορές δε σ’ αυτήν έχουν δημοσιευθεί 7 ολόκληρα χρόνια πριν από την υποτιθέμενη διατύπωσή της!

Φυσικά, ο κ. Γιανναράς δικαιούται σήμερα να ισχυριστεί ότι δεν ήταν σε θέση, τότε, να γνωρίζει αυτή τη “*λεπτομέρεια*”. Πολύ λογικό, αν κι ένας καθηγητής σε ανώτατη Σχολή Πολιτικών Επιστημών θα όφειλε να είναι περισσότερο υποψιασμένος απέναντι σε τέτοιου είδους “*ντοκουμέντα*”. Αξίζει όμως να δούμε πώς χειρίζεται σήμερα ο ίδιος αυτή τη συγκεκριμένη ιστορία. “*Η δική μου “υιοθέτηση” της “δήλωσης Κίσινγκερ*”, γράφει την περασμένη Πέμπτη, “*ήταν σχολιασμός που απέκλειε ρητά το ενδεχόμενο άμεσης ή έμμεσης, διεθνούς ή άλλης ‘συνωμοσίας’ κατά του Ελληνισμού*”.

Αρκεί όμως ν’ ανατρέξουμε στο επίμαχο κείμενό του, με τον εύγλωττο τίτλο “*Κίσινγκερ: Ελληνπροοδευτικός*” (“*Καθημερινή*” 24.8.97), για να διαπιστώσουμε ότι κάπως αλλιώς μας τα ‘λεγε τότε: “*Την αδιαφορία στην Ελλάδα για την προζλητικά ωμή δήλωση του Κίσινγκερ*”, έγραφε, “*τολμώ να πω ότι την καταλαβαίνω: Είναι απτή απόδειξη ότι η στρατηγική που εισηγήθηκε ο πολύς Χένρι έχει τεθεί σε εφαρμογή, με εντυπωσιακά κιόλας αποτελέσματα*”. Κατηγορηματικός, όντως, αποκλεισμός ακόμη και του απλού “*ενδεχομένου*” οποιασδήποτε συνωμοσίας!

Να υποθέσουμε ότι, εκτός από τον Ρόμερετ Φισκ, ο κ. Γιανναράς -γνωστός άλλωστε για την αντιπαλότητά του με το “*δυτικό ορθολογισμό*”- διατηρεί το δικαίωμα να “*εκφράζει μια σύγκριση διαφορετική*” και με τον ίδιο του τον εαυτό;

“CHRONIKA”

Organ of the Central Board of Jewish Communities in Greece

36, Voulis Str., 105 57 Athens , Greece, Tel.: ++3010-32 44 315, fax: ++3010-33 13 852

e-mail: hhkis@hellasnet.gr Web site: www.kis.gr

Summary of the contents of issue 180, vol. 25

July - August 2002

✓ The main article titled “The other reason for self-consciousness” refers to the Greek intellectuals who, due to **the events in the Middle East**, expressed an objective opinion.

✓ Due to the new **Jew-phobia** that has risen in Europe because of the events in the Middle East, we publish a synopsis of the recently published book in France by Pierre Andre Taguieff.

✓ We publish a table of events in chronological order marking the development and activity of the **Zionist Movement** between 1870 until the establishment of the State of Israel in 1948. This table of events is included in the book by Ilan Greilsammer titled “La nouvelle histoire d’ Israel” (“Israel’s New History”).

✓ In his study titled “Jewish Holocaust: Constant Crime Against Civilization”, Professor John Mazis refers to the history of the **Jewish Community of Corfu** (Ionian Islands) and its destruction during the Holocaust, when 91% of the Jews perished.

✓ The journalist Maria Rezan of Jewish origin describes the life of a **Jewish family of Athens** before World War II and during the persecution. In this issue we publish the second part of the narration.

✓ On 25 and 26 May 2002, the Memorial of 900 Jews who perished during the Holocaust, was unveiled in Didymoticho (Thrace). The **Jewish Community of Didymoticho** no longer exists.

✓ The issue includes book presentations.

✓ We republish a well documented article from the known daily “Eleftherotypia”, which refers to professor Christos Giannaras' **antisemitic articles** related to the recent Middle East crisis.

Translated by: Rebecca S. Camhi

ΧΡΟΝΙΚΑ זכרונות

ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ:

ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ - ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ:

Ο Πρόεδρος του Κ.Ι.Σ. ΜΩΨΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΓΡΑΦΕΙΩΝ:

Βουλής 36 • 105 57 ΑΘΗΝΑ Τηλ. 32.44.315-8

E-mail: hhkis@hellasnet.gr

Internet site: <http://www.kis.gr>

Τα ενυπόγραφα άρθρα εκφράζουν
τις απόψεις των συγγραφέων τους.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:

Πολιτικά Θέματα ΕΠΕ, Υψηλάντου 25 Αθήνα, τηλ.: 72 18 421

Διανέμεται δωρεάν

